

บทที่ 4

ผู้อบรม

ลักษณะทางกายภาพ

ผู้ที่ทำการอบรมคือ ผู้ที่คอยให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษา เรื่องเกี่ยวกับจิตใจที่สำนักธรรมปฏิบัติซึ่งหมายถึง หลวงพ่อบุญธรรม ธรรมโต ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมเรียกท่านว่า 'หลวงพ่อ' บ้าง หลวงปู่' บ้างแล้วแต่วัยของผู้เรียก ท่านเป็นคนรูปร่างสันตัด ผิวขาว ตกกระด้วยวัยชรา อายุประมาณ 80 ปี เป็นคนคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง ลูกนั่งเดินเหินไปไหนมาไหนรวดเร็ว เป็นผู้ที่มีกิริยาเข้มแข็งองอาจ สง่าผ่าเผย ในทุกโอกาส เวลาแสดงธรรมโดยเฉพาะตอนสำคัญ ๆ เสียงของท่านจะดังมาก ทั้งกิริยาท่าทางและน้ำเสียงของท่านที่แสดงออก ไม่ได้บ่งบอกถึงอาการป่วยด้วยโรคมะเร็งในกระเพาะปัสสาวะที่ท่านเป็นอยู่อย่างรุนแรงถึงระยะที่ 3 เลยแม้แต่น้อย สำเนียงพูดภาษาไทยของท่านค่อนข้างไปทางจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งแม้ว่าท่านจะออกเสียงไม่ชัดในบางครั้ง เนื่องจากเพิ่งมาหัดพูดภาษาไทยเมื่อวัยชรา แต่ท่านรู้จักความหมายของคำไทยนั้น ๆ ลึกซึ้งกว่าสามัญชนคนไทยอีกหลาย ๆ คน

ประวัติโดยสังเขป

หลวงพ่อบุญธรรม ธรรมโต เป็นชาวเขมรโดยกำเนิด เป็นบุตรชายคนเดียว บิดามารดาของท่านมีฐานะดี ท่านจึงถูกเลี้ยงมาอย่างสุขสบาย และค่อนข้างจะถูกตามใจตั้งแต่เล็ก ท่านเล่าว่าเมื่อก่อนท่านเป็นคนเกเรมาก หัดสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุ 8 ขวบ ตอนไปบวชเรียนอยู่ที่วัด (สมัยก่อนยังไม่มีโรงเรียน) ตัวท่านเองคนเดียวเป็นผู้ทำลายพ่อแม่ ไม่มีลูกที่ไหนจะมาแย่ง เรื่องข้างลำออยก็ไม่แพ้ใครเนื่องจากรู้ว่าพ่อแม่รักมาก ท่านเอาเงินพ่อแม่ไปทำลายในเรื่องอบายมุขมากต่อมาก พ่อแม่วิงวอนอย่างไรก็ไม่ทำตาม ท่านไม่ยอมแพ้ใคร ใครสอนท่านไม่ได้เลย ท่านชอบที่จะคิดเอง ท่านเป็นคนที่ยอมแพ้ใคร ไม่ได้อีกด้วย ดังนั้นเมื่อเล่นการพนันก็คิดหาวิธี โกงการพนัน

และท่านเป็นถึงผู้สอน สอนให้คนเล่นและ โกงการพนัน จนสามารถเรียกท่านได้ว่า เป็นหัวใจแห่ง อายุมข

มาวันหนึ่ง เพื่อนท่านทะเลาะวิวาทกัน ทำร้ายกันจนบาดเจ็บสาหัส ทุกข์ทรมานมาก พยายามดิ้นรนกระเสือกกระสนไปหาหมอด้วยความกลัวตาย ในที่สุดก็สิ้นใจตายไปเสียก่อนที่หมอจะ รักษา ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัวและอาการกระเสือกกระสนของคนใกล้ตายเช่นนี้ จึงทำให้ท่านเกิดกลัวและสลดใจอย่างมาก ท่านมาคิดว่าท่านเองไม่ใช่คนดี หากต้องมาตายตอนนี้จะไม่มีอะไรเป็นที่พึ่ง จะต้องหวาดกลัวทุกข์ทรมานเช่นนี้ ท่านจึงตัดสินใจขอบวชทันที ขณะนั้นท่านอายุ 35 ปี

การขอบวชของท่านเป็นเรื่องใหญ่มากสำหรับครอบครัว เพราะบิดามารดาของท่านสนใจ แสวงหาทางพ้นจากทุกข์อยู่ก่อนแล้วและหากทุกคนมีความต้องการเดียวกัน คือ เข้าทางธรรมกันหมด ทรัพย์สินสมบัติของตระกูลทั้งบ้านและที่ดินจะขาดผู้ดูแล บิดามารดาและท่านปรินิพพานแล้ว จึงตกลงใจยกทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่ทั้งหมดให้ชาวบ้านมาจัดผลากเอาไป แล้วพวกท่านก็ออกปฏิบัติธรรมกันอย่างจริงจัง ท่านได้บำเพ็ญเพียรพิจารณาข้อธรรมเพื่อให้เห็นแจ้งด้วยตนเอง โดยไม่ยอมเชื่อเพียงเท่าที่อ่านพบในพระไตรปิฎก บางครั้งถึงกับไม่พักนอนติด ๆ กันเป็นหลายวัน ภายในเวลา ประมาณ 2 เดือนครึ่ง ท่านจึงได้ประจักษ์แจ้งในความลึกซึ้งของอริยสัจจะ 4 ที่พระพุทธรองค์ทรงประกาศไว้ โดยลักษณะการเกิดความรู้แจ้งนั้นท่านเล่าว่าเหมือนระเบิดตูมใหญ่ขึ้น ความมืดของใจที่ไม่รู้แยกแยะผิด ถูก ชั่ว ดี หายไป กลับเกิดความรู้แจ้ง (ปัญญา) สว่างขึ้น มองเห็นความถูกต้อง ความผิด ความดี-ความชั่ว คุณและโทษอย่างทะลุปรุโปร่ง และรู้แจ้งแทงตลอดเรื่อยมาไม่เคยดับ หายไปไหนมีแต่รู้ตัวกว้าง รู้ละเอียดลึกซึ้งขึ้น นับจากนั้นท่านจึงเริ่มเผยแพร่สิ่งที่ท่านรู้มาด้วยตนเองจนกระทั่งมีสาธุศิษย์มากมาย แต่ต่อมาประเทศเขมรก็วุ่นวายเกินกว่าจะบำเพ็ญเพียรแสวงหา ความสงบและความพ้นทุกข์ตามรอยของพระพุทธรองค์ได้ ท่านจึงอพยพมาประเทศไทย

ท่านอพยพมาประเทศไทยเมื่ออายุประมาณ 60 พรรษา ขณะนั้นมีสาธุศิษย์ติดตามท่านมา จำนวนหนึ่ง เมื่อท่านต้องการทำประโยชน์ เทศนาแนะนำชาวไทย ท่านจึงหัดพูด เขียนและอ่านภาษาไทยซึ่ง โดยมากแล้วท่านเรียนจากการฟังวิทยุและอ่านพระไตรปิฎก ดังนั้นท่านจึงไม่ชำนาญในการใช้ภาษาที่ชาวบ้านใช้กันทั่วไป แต่ก็สามารถเทศนา ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ชาวไทยได้จนทุกวันนี้ ก่อนที่จะตั้งหลักแหล่ง ท่านได้ธุดงค์ไปตามที่ต่าง ๆ ทั้งทั้งในและนอกประเทศไทย คือ ลาว เขมร พม่า และ เวียดนาม เป็นต้น เพื่อแสวงหากัลยาณมิตรที่มีแนวสอนเช่นเดียวกับท่าน เมื่อไม่พบจึงปักหลักสอนตามแนวที่ท่านรู้มาด้วยตนเองจากการปฏิบัติ

คุณสมบัติของการเป็นผู้ทำการอบรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

คนส่วนมากเมื่อได้พบกับหลวงพ่อบุญธรรม ครั้งแรกมักมองว่า ท่านเป็นเพียงพระแก่ ๆ รูปหนึ่ง ไม่มีอะไรพิเศษกว่าพระรูปอื่น ๆ มีเพียงบางคนที่มีมองว่าท่านเป็นผู้มีบุญญาบารมีสูงส่ง คนกลุ่มนี้ดูจากลักษณะรูปร่างหน้าตา ตามตำราโหงวเฮ้งของจีน คือมีผิวพรรณสะอาดสดใส เปล่งรัศมี และมีรูปปาก รูปหน้า รูปตา อย่างนั้น ๆ เช่น มีใบหูยาว เป็นต้น ทั้งหมดนี้เรียกได้ว่า ยังไม่รู้จักหลวงพ่อบุญธรรมจริง ๆ บรรดาสาธุศิษย์ของท่านพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า พวกเขาไปถึงหลวงพ่อบุญธรรมแล้ว ท่าน รู้จักท่านก็ตรงที่คำบอก คำแนะนำที่ท่านให้แก่พวกเขา ไม่ใช่ที่รูปลักษณ์ผิวพรรณ การรู้จักใครสักคน ทุกคนคงยอมรับว่า ไม่ใช่เพียงการมองเห็นรูปลักษณ์ผิวพรรณ หรือการเรียกชื่อกันได้ง่าย แต่รวมถึงการได้รู้จักนิสัยใจคอ ความคิด อุดมการณ์ หลักที่ใจเขาเกาะเกี่ยวอยู่ ซึ่งตรงกับความหมายของคำว่าคุณสมบัติของผู้ทำการอบรม คือเป็นลักษณะประจำตัวซึ่งบุคคลต้องมีจึงจะสามารถเป็นผู้ทำการอบรมเพื่อการพัฒนาจิตใจผู้อื่นได้

1. อุดมการณ์ของผู้อบรม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การที่หลวงพ่อบุญธรรมออกบวช เนื่องจากท่านต้องการแสวงหาที่พึ่งทางใจแล้วในที่สุดท่านก็ได้มา ท่านได้ธรรมะขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่เกาะของจิตใจเป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้พ้นความทุกข์ร้อน ภัยพิบัติต่าง ๆ ท่านบอกเล่าให้สาธุศิษย์ทั้งหลายของท่านฟังเพื่อให้เห็นประโยชน์ของการศึกษาพระธรรมให้ได้ความรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง ว่าดังนี้ คือ

"หากไม่มีธรรมะของพระพุทธเจ้า หลวงพ่อไม่ได้มาเป็นคนอย่างทุกวันนี้หรอก คนเกเรและอบายมุขเต็มทีอย่างหลวงพ่อนี้ ถ้าไม่มีคุณพระธรรม ไม่มีทางจะแก้ได้ ตกนรกทั้งเป็น มีแต่ธรรมะนี้แหละที่ช่วยให้คนโง่ ๆ มาฉลาดได้ คนทุกข์ ๆ มาสุขได้ นอกจากธรรมะ ไม่มีทางอื่นอีกแล้ว ถ้าเรารู้ประวัติหลวงพ่อ ไม่มีใครเชื่อว่าหลวงพ่อก็คงจะเป็นคนอย่างนี้ได้ พวกนั้น (คนที่เคยรู้จักท่านเมื่อก่อน) เขาก็แปลกใจมากเหมือนกันว่า ทำไมคนนี้จะมาเป็นอย่างนี้ได้"

ผู้วิจัยเองแม้จะได้ทราบประวัติของท่านจากปากของท่านเอง และทั้งจากการพูดคุยกับผู้ปฏิบัติที่ติดตามท่านมาจากประเทศเขมรยังค่อนข้างแปลกใจว่าแต่เดิมท่านร้ายถึงเพียงนั้น เชี่ยวหรือ เนื่องจากหลวงพ่อบุญธรรมในปัจจุบันไม่หลงเหลือเค้าเดิมอยู่เลย ซึ่งแม้ว่าจะยังไม่ได้สนิทสนมคุ้นเคยกับตัวท่านเอง ผู้เข้าอบรมทั้งหลายรวมทั้งผู้วิจัยก็สามารถรู้สึกถึงความเป็นพิเศษ ความกรุณา

ความน่าเคารพยำเกรง ในตัวท่านได้ โดยเฉพาะเมื่อได้เห็น กิริยาอาการ การแสดงออกต่าง ๆ ของบรรดาสาธุศิษย์ที่มีต่อท่าน พวกเขาให้ความเคารพนบนอบ ปฏิบัติต่อท่านด้วยความเอาใจใส่เป็นพิเศษอย่างมาก เช่นในขณะเทศน์ ท่านขยับตัวไปมาหลายครั้ง พวกเขาวิ่งไปหาซื้อเก้าอี้ที่นั่งได้สบายกว่ามาเปลี่ยนให้ในวันนั้นเลยทีเดียว หรือในการเลือกหาจีวรให้ท่าน ก็คิดหาผ้าเบาๆ เพื่อที่ท่านจะไม่หนักในขณะครองจีวร นอกจากนั้นจะกล่าวอ้างถึงท่าน ก็กล่าวอ้างแบบเคารพนบนอบเต็มทีด้วย เช่น หลายคนบอกว่า "ไม่มีใครอีกแล้วในโลกที่จะสอนได้อย่างนี้" "หลวงพ่อก่อนกรุณาต่อเรามาก ไม่มีใครรู้หรือกว่าท่านเจ็บปวดมากแค่ไหนระหว่างแสดงธรรม พอแสดงธรรมเสร็จขึ้นไปบนห้อง หลวงพ่อถึงกับทรุดเลยทีเดียว" และ "ตอนที่ท่านอาพาธหนักอยู่ที่โรงพยาบาล-จุฬาฯ ท่านต้องปัสสาวะทุก ๆ 7-8 นาที แต่ขณะที่แสดงธรรมท่านออกนอกได้ถึง 14-15 นาที คิดดูสิครับมันจะทรมาณสักแค่ไหน ผมกราบเรียนท่าน ท่านก็เลยบอกกับผมว่า มรรคผลของผู้ฟังสำคัญกว่า" การที่หลวงพ่อบริกรรมเปลี่ยนแปลงไปมากเช่นนี้ ท่านกล่าวว่า เป็นเพราะคำสอนของพระพุทธรองค์ ซึ่งเปรียบเหมือนยา ความชั่วในใจหรือกิเลสในใจคนเปรียบเหมือนโรค พระพุทธรองค์เปรียบเหมือนแพทย์ใหญ่ เมื่อท่านเองหายจากโรค เห็นคุณประโยชน์ของยาแล้ว จึงพร้อมที่จะอุทิศชีวิตทำหน้าที่บูรณพยาบาลจ่ายยาตามคำของพระพุทธรเจ้า ให้ตรงตามอาการของโรคซึ่งบุคคลทั่วไปเป็นกันอยู่ คือ โภคะ โทสะ โภช เพราะโรคเหล่านี้นอกจากจะทำลายตัวเองแล้ว ยังทำให้ผู้อื่นและสังคมเดือดร้อนไปด้วย

2. ความเป็นผู้รู้

การที่หลวงพ่อนุชธรรมสามารถมีความแน่วแน่ในการเผยแผ่พระธรรมของพระพุทธรเจ้าได้ เพราะเหตุว่าท่านได้ปฏิบัติตาม คำนั้นๆ จนรู้แจ้งเห็นจริงมาด้วยตัวของท่านเองแล้ว ความรู้นี้เป็นความรู้พิเศษที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ โดยเฉพาะ และเป็นความรู้ที่ช่วยให้มนุษย์พ้นจากความทุกข์และภัยอันตรายที่อาจเกิดแก่จิตใจและยังทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ในปัจจุบันกาล และในอนาคตต่อ ๆ ไปได้ เนื่องจากความรู้นี้จะช่วยให้รู้จักคิด รู้ว่าคิดอย่างไร อยู่ในทุกข์และคิดอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์

ความรู้ดังกล่าวนี้หมายถึงเฉพาะถึง ความรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับจิตใจ มิใช่ความรู้ด้านวัตถุ การประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ เช่น การค้นคว้าเกี่ยวกับพลังงานปรมาณู การผลิตยานอวกาศ หรือการแพทย์ต่าง ๆ แต่เป็นความรู้สำหรับแก้ปัญหาของจิตใจโดยเฉพาะ เช่น

หากใจรู้สึกหดหู่ เศร้าหมอง ผิดหวัง โกรธ เกลียด หรือเคียดแค้นใคร จะคิดอย่างไร ทำอย่างไร จึงจะสามารถบริหารใจตัวเอง ไม่ให้ตกเป็นทาสของสิ่งแวดล้อม สามารถแก้ไขความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้ได้โดยไม่ต้องรอคอยให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงจนความรู้สึกนั้น ๆ หายไปเองตามกาลเวลา หลวงพ่อชวนให้คิดว่า จะมีประโยชน์อะไรหากคนเรารู้จักสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวเขามากมาย แต่ไม่สามารถจัดการกับจิตใจของตัวเองแม้แต่น้อย สิ่งที่มีมนุษย์เราสอนกัน เรียนกันทุกวันนี้ ล้วนแต่เป็นความพยายามที่จะจัดสรร จัดการให้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเป็นไปตามที่ตนต้องการ เช่น เราเรียนรู้ที่จะก้าวร้าว ชมเชยประชดประชันเพื่อให้ผู้ที่หวั่นเรา หยุดการกระทำที่เราไม่พึงพอใจลง เราไม่เคยคิดว่าการแก้ไขผู้นั้นทำไม่ได้หากเขาไม่แก้ไขตัวเอง สิ่งที่ถูกก็คือคนเราทุกคนควรจะเรียนแก้ไขใจตัวเอง เพื่อให้สามารถเป็นเอกราช ไม่ต้องขึ้นกับสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เอาแน่เอานอนไม่ได้ เช่นนี้จึงจะสามารถมี ทัศนเป็นที่พึ่งแห่งตน ได้ คือ มีความฉลาดเป็นที่พึ่งของใจ

สิ่งต่าง ๆ ที่หลวงพ่อบุญธรรมนำมาบอกกล่าวล้วนแต่เป็นสิ่งที่ท่านประพฤติปฏิบัติได้ด้วยตัวของท่านเองแล้ว เช่น คำกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับ การมีตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีความเป็นเอกราชของใจ ไม่เปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อม ท่านก็ได้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่สาธุศิษย์อยู่เสมอ ๆ เช่น การที่คำบอกของหลวงพ่อบุญธรรมมีความแตกต่าง จากความเชื่อของคนทั่วไป ประกอบกับวิธีการสอนแบบเปิดโอกาสให้ได้แย้งได้เติมทำให้มีบ่อยครั้งในระหว่างการสนทนา ผู้ถามเกิดความรู้สึกโกรธและใช้ถ้อยคำรุนแรง แสดงอาการก้าวร้าวทั้งสีหน้าและท่าทาง หลวงพ่อท่านกลับสงบและหาอุบายพูดจนคู่สนทนาสงบลง ได้พร้อมกับยอมฟังคำของท่านได้อีกด้วย คำพูดที่ท่านใช้และผู้วิจัยเห็นว่า ได้ผลในการทำให้คู่สนทนาสงบและยอมฟังท่านแทนอาการดื้อแบบหัวชนฝา ก็คือ "เดี๋ยวก่อน โยมลองฟังอาตมาแล้ว โยมคอยจับผิดอาตมาว่าผิดตรงไหนก่อนสิ ไม่เช่นนั้น โยมจะว่าอาตมาผิดก็ยังไม่ได้เติมปาก ใช้ไหม" ผู้ฟังกำลังไม่พอใจในใจเต็มทีในการฟังเพื่อที่จะจับผิดท่าน แต่เมื่อท่านพูดจบ ผู้ฟังมักจะ โอนอ่อนตามคำของท่านเนื่องจากท่านพูดด้วยเหตุผลใช้คำพูดที่เป็นคำกลาง ไม่เข้าข้างตัวเองและไม่เข้าข้างคนอื่น เรื่องราวที่พูดเป็นเหตุเป็นผล คิดตามได้ง่าย สถานการณ์ซึ่งกำลังตึงเครียดจึงมักกลับกลายเป็นดี เพราะท่านไม่คล้อยตามสิ่งแวดล้อม คู่สนทนาโกรธท่าน ท่านก็ไม่ยอมโกรธตาม ท่านว่าความโกรธเป็นบาป เป็นความชั่ว เขาโกรธเอง เขาก็บาปเอง เราแต่ละคนต้องรักษาความดีของตน ๆ ไม่เป็นการฉลาดเลย ถ้าเราไปโกรธตามเขา ใจที่คล้อยตามสิ่งแวดล้อม ไม่ต่างอะไรกับวัวกับควายที่เขาจะจูงไปไหนก็ได้ จูงไปชาก็ไปตามเขา

ความชำนาญและรู้เรื่องของจิตใจเป็นอย่างดีทำให้หลวงพ่สามารถแก้ไขสถานการณ์
 ดึงเครียดต่างๆ ให้คลี่คลายลงได้ มีหลายครั้งที่ผู้ปกครองของเด็กวัยรุ่นบางคนซึ่งแต่เดิมไม่เคยสนใจ
 ธรรมะมาก่อน ปัจจุบันกลับติดตามฟังธรรมอย่างสนใจเต็มที่ เช่น กรณีของเด็กสาวคนหนึ่ง เป็นนัก
 ศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ่อแม่ห่วงมาก กลัวลูกจะถูกหลอก
 จนถึงกับมาเอาความที่สำนัก แต่หลังจากได้สนทนาด้วยความเข้าใจกับหลวงพ่แล้ว เขาทั้งคู่ต่าง
 พากันกลับไปด้วยความพอใจ ใจความของการสนทนาซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสฟังอยู่ด้วยคือ ผู้ปกครอง
 ทั้งสองท่าน เป็นห่วงว่าลูกจะเสียการเรียนเพราะมาสนใจปฏิบัติธรรม กลัวลูกจะเสียอนาคต
 เพราะปกติเด็กคนนี้เป็นเด็กหัวอ่อน ว่านอนสอนง่าย ซักแล้ว ซักอายุ แต่การเรียนดีมากอยู่ในเกณฑ์
 ที่จะได้เกียรตินิยม หลวงพ่ท่านพูดว่า "เขาไม่ใช่ลูกของอาอ้อมมาแปะเท่านั้นนะ เขาก็เป็นลูกของ
 หลวงพ่ด้วยเหมือนกัน หลวงพ่ก็ไม่ต้องการเห็นเขาตกต่ำ ต้องการให้เขามีสอนาคตก้าวหน้า
 เหมือนกัน" ผู้ฟังทั้งผู้ใหญ่และเด็กต่างก็น้ำตาซึมเนื่องจากในตอนแรกนั้นเขามีความรู้สึกในทางลบ
 กับท่าน มองท่านในแง่ร้าย เมื่อมาได้ยินท่านพูดดังนั้นจึงรู้สึกตื่นตัวใจและรู้สึกว่าจะมาพบท่านตั้ง
 นานแล้วจะได้เข้าใจกัน

ผู้ปฏิบัติธรรมที่ติดตามหลวงพ่มาจากประเทศเขมรเล่าเกี่ยวกับความรู้ความสามารถใน
 การใช้ปัญญาแก้ไขปัญหของหลวงพ่ว่า เมื่อสมัยที่ท่านเริ่มสอนตามแนวของท่านได้ไม่นานก็
 เกิดเรื่องคือมีคนวัดใกล้เคียงยกพวกพร้อมอาวุธมาทำร้ายท่าน พวกเขาไม่พอใจที่บรรดาอุบาสก
 อุบาสิกาที่เคยไปวัดเขาประจำย้ายมาปฏิบัติที่สำนักของท่าน เนื่องจากคำบอกและวิธีที่ท่านใช้ต่าง
 กับวัดทั่วไปในละแวกนั้นทั้งหมด ทำให้พวกเขาขาดรายได้ เหตุการณ์นี้ทำให้บรรดาสาธุศิษย์ของ
 ท่านพากันไม่หลับไม่นอน จัดเวรยามรอบกุฏิหลวงพ่ตลอดวันตลอดคืน หลวงพ่ท่านไม่ต้องการให้
 ทำเช่นนั้น เรื่องนี้เป็นเรื่องของท่าน ชีวิตของท่าน ท่านรับผิดชอบเอง เมื่อพวกเขายกพวกคิด
 อาวุธมาทำจริง ๆ ท่านสนทนากับเขาด้วยอาการสงบ ไม่วันไหว จนพวกเขาว่างอาวุธและกลับ
 ไปโดยดี

หลวงพ่ท่านพ่่าสอนเสมอว่า คนเราทุกคนควรหาปัญญาเป็นที่พึ่งของจิตใจให้ได้
 เพราะนอกจากปัญญาจะเป็นที่พึ่งของใจตนเองได้แล้ว ยังจะสามารถช่วยให้ผู้ใกล้ชิดพลอยได้รับ
 ความสุข ความเจริญ ด้วยคำแนะนำของผู้มีปัญญาได้ด้วย มีบ่อยครั้งที่ท่านเทศน์ไปแล้วสะกดใจผู้
 ฟังทำให้ถึงกับร้องไห้ เช่น พญิงคนหนึ่งมาฟังท่านเป็นครั้งแรกด้วยหน้าตาที่ค่อนข้างเศร้าหมอง
 ท่านเริ่มต้นด้วยการถามผู้ฟังทั้งหลายว่า "เรารู้ไหมว่าความทุกข์ ความผิดหวังของคนเราทั้งหมด

เกิดมาจากอะไร" ต่างคนต่างตอบไปต่าง ๆ นานา ท่านอธิบายว่า "เราผิดหวังเพราะเราหวังผิด เราส่วนมากมักหวังเที่ยง ในสิ่งที่ไม่เที่ยง เช่น หวังให้สามีหรือภรรยาเป็นอย่างที่ใจเราต้องการ ทำไมจึงเรียกว่าหวังผิด เราเคยผ่านฝันไหม เราต้องการจะผ่านไปตรง ให้ลงกลางไม้พอดี แต่มันไปทางนี้บ้างทางนั้นบ้าง ไม่ได้อย่างที่ใจเราต้องการ ตัวเองยังทำให้ได้ดังใจเราไม่ได้เลยจะไปหวังอะไรกับคนอื่น เขามาได้ดังใจเรา คนเราที่โง่ ๆ ชอบหวังผิดจึงได้ผิดหวัง พอเขาไม่เป็นอย่างที่ตัวเองหวังก็มานั่งฟูมฟายเสียใจ น้อยใจสารพัด ทุกข์ใจเปล่า ๆ" พูดถึงตรงนี้หญิงคนนั้นก็ร้องไห้โฮ ทลวงพ่อกำหนดต่อการหวังถูกแบบที่คนฉลาดเขาหวังกันนั้นหวังอย่างไร "คนฉลาดเขารู้จักหวังถูกคือหวังไว้ 2 อย่าง ว่า เขาอาจจะเป็นอย่างที่เราต้องการหรือเขาอาจจะไม่เป็นอย่างที่เรากำหนดก็ได้ พอเขาเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง เราก็ไม่ผิดหวัง เพราะเราเตรียมใจแล้วไว้ทั้งสองอย่าง"

หลังจากนั้นทลวงพ่อกำหนดหญิงคนนั้นว่าเป็นอย่างไรจึงร้องไห้ มีปัญหาอะไรพอจะบอกท่านได้ไหม เพราะว่าท่านจะช่วยคลี่คลายให้กระจ่างใจขึ้นได้ เขาก็อ้างอิงอยู่ก่อนที่จะบอกว่ามันเป็นเรื่องส่วนตัว ท่านบอกว่าเรื่องส่วนตัวก็ไม่เป็นไรพูดมาได้ท่านเต็มใจรับฟัง เขาก็นั่งอยู่จนผู้ปฏิบัติบางคนสะกิดกันให้แยกย้ายกันออกมา ปลอ่ยให้เขาอยู่กับทลวงพ่อดำล้าฟัง เขาจึงยอมพูดโดยปกติแล้ว ทั้งทลวงพ่อกับลูกศิษย์ไม่เคยมีอะไรปิดบังกัน ปัญหาของใครก็เปิดเผยให้รู้ให้ฟังกันทั้งหมดทุกคนเพื่อเป็นธรรมทาน ผู้อื่นจะได้ฟังปัญหาและจะได้ทราบวิธีแก้เมื่อทลวงพ่อกฎาขึ้นแนะไว้แล้วด้วย ต่างคนจึงไม่กันคิดว่าหญิงคนนั้นไม่เคยชินกับการเปิดเผยเช่นนี้ เพื่อนผู้พาเธอมาฟังทลวงพ่อก็บอกว่า เธอเป็นผู้ที่ไม่เคยปรึกษาบอกเล่าปัญหาอะไรให้ใครฟังเลยแม้แต่ตัวเองซึ่งเป็นเพื่อนสนิทเธอก็ไม่เล่าให้ฟัง ตนเพียงแต่รู้ว่า เธอมีปัญหา มีเรื่องหนักใจ ทุกข์ใจ จึงพากันมาฟังทลวงพ่อกันแนะให้เธอปรึกษาทลวงพ่อกัน เธอก็ไม่ยอมขอเพียงนั่งฟังเหมือนคนอื่น ๆ บังเอิญที่ทลวงพ่อกำหนดไปจุดใจคำของเธอพอดี จึงเป็นเช่นนั้น ตัวเขาเองถ้าไม่เคยฟังทลวงพ่อก่อนก็คงไม่มีวันเชื่อว่าเธอคนนี้จะยอมเล่าปัญหาให้ท่านฟังง่าย ๆ แบบนี้

ผู้ปฏิบัติจำนวนมากยอมรับว่าทลวงพ่อกับผู้เข้าใจจิตใจผู้อื่นดีมากทุกครั้งที่พวกเขามีปัญหาเมื่อนำมาปรึกษาทลวงพ่อกัน ปัญหาต่าง ๆ ก็คลี่คลายลงเสมอ แม้กระทั่งเด็กเล็ก ๆ ก็นิยมปรึกษากับทลวงพ่อกัน (ทลวงพ่อกับลูกศิษย์ไม่เคยดูหมิ่นแม้กระทั่งเด็กเล็ก ๆ ว่าเป็นเด็กไม่รู้อะไร คิดอะไรไม่เป็นเหมือนผู้ใหญ่ ในทางตรงกันข้าม ท่านปฏิบัติกับทุกคนด้วยใจที่เสมอ ใครมีปัญหาถาม ท่านก็ตอบทุกคน) เช่นกรณีของเด็กชายคนหนึ่ง อายุประมาณ 4 ขวบ มีปัญหากับแม่และยาย กล่าวคือ ครั้ง

นั้น ทั้งยายทั้งแม่ต่างพยายามให้เขารับประทานอาหาร ทั้งอ่อนหวาน ทั้งหลอกล่อ ช่มชู้ต่าง ๆ นานา เขาก็ไม่ยอมรับประทานเนื่องจากเขาต้องการจะรู้ว่า เพราะเหตุใดคนเราจึงต้องรับประทานอาหาร เมื่อได้รับคำตอบว่า คนเราต้องรับประทานอาหารเพื่อจะได้โตเร็ว ๆ อย่างที่ผู้ใหญ่ยกตอบเด็กเช่นนั้นเสมอ เขากลับไม่พอใจกับคำตอบนี้ เนื่องจากยังไม่หมดข้อสงสัยที่ว่า คุณแม่กับคุณยายโตแล้ว ทำไมจึงยังต้องรับประทานอาหารอยู่อีก ซึ่งคุณยายและคุณแม่ไม่สามารถหาคำตอบที่ทำให้เขาตกลงใจยอมรับได้ จึงพากันมาพบหลวงพ่อบุญรอดเนื่องจากเด็กคนนี้มีก้นงูเหตุผลของหลวงพ่อบุญรอด เขาถามหลวงพ่อบุญรอดว่า "ทำไมคนเราต้องกินข้าวด้วยครับ" ท่านตอบว่า "กินเพื่อบรรเทาความหิวและเสียด ถ้าไม่มีความหิว คนเราก็ไม่ต้องกินข้าวหรอก" คำตอบนี้เป็นคำตอบที่เขาไม่สามารถมีข้อโต้แย้งได้ จึงยอมรับประทานอาหารแต่โดยดี หลวงพ่อบุญรอดกล่าวว่า การจะเป็นพ่อเป็นแม่ที่ดีได้ จะต้องมีความรู้ จึงจะสามารถสอนให้ลูกเป็นคนดี ฉลาดในการคิดให้ตัวเองและผู้อื่นมีความสุข ไม่เบียดเบียนกันได้ สอนเด็กต้องสอนมีเหตุผล ต้องพูดความจริง สอนแบบขอไปทีให้ผ่าน ๆ ไปแต่ละครั้ง เด็กไม่ฉลาดได้เลย

ในระหว่างการศึกษาปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติมักมีปัญหาถามถึง ซึ่งเรียกว่า การสอนอารมณ์หรือส่งอารมณ์ เป็นการบอกเล่าถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในใจเพื่อให้ท่านชี้แนะ บางคนเห็นภาพแสงสีสวยงาม บางคนเห็นสิ่งน่าเกลียดน่ากลัว ท่านบอกได้ว่า ที่พวกเขาเห็นนั้นเป็นนิมิต เกิดขึ้นเพราะไม่มีสติกำกับใจ เป็นกิเลสทั้งหมด หากไม่แก้ไขอาจจะหลงไปติดกับนิมิตถึงกับเป็นบ้า ดังที่มีชาวศรีโครมว่า การฝึกสมาธิวิปัสสนาทำให้คนเป็นบ้า ที่จริงแล้วหากผู้ฝึกไม่รู้อะไรเป็นอะไรจริงจะฝึกไม่ถูกและเป็นบ้าได้ดังกล่าว หลวงพ่อบุญรอดท่านยังบอกวิธีแก้ไขไม่ให้ติดกับนิมิตดังกล่าวได้ด้วยโดยต้องหันใจกลับมาดูว่าใครเป็นผู้ไปเห็นนิมิต (การหันใจกลับ ก็คือ การมีสติประภังใจ ซึ่งการฝึกสติไม่ใช่ทำได้ง่าย ๆ ต้องใช้เวลาอยู่ใกล้ชิดกับผู้มีปัญญานานพอสมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละคน บางคนก็นานมากถึง 5-6 ปี จึงจะสามารถรู้สติแท้ได้) นิมิตนั้นก็หายไป ผู้วิจัยได้สอบถามผู้ปฏิบัติว่าทุกคนที่เห็นนิมิตว่าทำแล้วได้ผลเช่นไร เขาบอกว่าเมื่อทำตามที่หลวงพ่อบุญรอดนิมิตนั้นก็หายไปจริง ๆ และเขาก็เลิกกลัว (นิมิตที่เขาเห็นมันน่ากลัว เป็นภาพศพ ตาถนอม หัวขาด ฯลฯ) ท่านบอกว่าถ้าเห็นสภาวะธรรมด้วยปัญญาแท้ ๆ จะต้องเห็นตลอดไปไม่เสื่อมหายไปไหน ต่างกับการเห็นนิมิต ปัญญาเห็นบาปเป็นบาปเห็นบุญเป็นบุญ เห็นทางให้เกิดทุกข์เป็นทางให้เกิดทุกข์ เห็นทางให้ดับทุกข์เป็นทางให้ดับทุกข์ จึงสามารถเอาตัวรอดเป็นยอดดีได้ ผู้ปฏิบัติแต่ละคนไม่มีใครสามารถตัดสินใจได้เลยว่า สิ่งนั้น ๆ ที่เขาพบเป็นนิมิตหรือเป็นอะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร และควรทำอย่างไรต่อไป

มีเพียงหลวงพ่อก่อนที่นั้นที่จะบอกได้ ผู้วิจัยเคยได้เรียนถามท่านว่า เพราะอะไรผู้ปฏิบัติกับท่านมานานจึงยังไม่สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ ท่านกล่าวว่า เป็นเพราะเขายังไม่มีปัญญา ดวงตาเห็นธรรมแท้ มีปัญหายังไม่สมบูรณ์ เขาจะได้เฉพาะบางจุดเท่านั้น ผู้ที่จะรู้ทั่วไปได้จะต้องมีดวงตาปัญญาเห็นธรรมแท้ ก็เหมือนตาเราธรรมดา ใครเอาสีอะไรมาให้เห็นก็เห็นได้ว่าสีอะไร เป็นสีอะไร ฉะนั้นใครก็ตามที่มีปัญญาแท้เขาก็รู้ได้ว่าอะไรเป็นนิมิต อะไรเป็นสภาพธรรมแท้ ๆ ที่เห็นได้ด้วยปัญญาและยังสามารถตัดสินใจได้ว่าใครพูดด้วยปัญญา ใครพูดด้วยความจำแม้ว่าจะพูดเหมือนกัน เช่น ประโยคที่ว่า "กิเลสทั้งหมด ชั่วร้ายทั้งหมดจริง ๆ"

นอกจากจะมีความรู้เรื่องจิตใจดีแล้ว หลวงพ่อยังชำนาญในการสอนด้วย ผู้สอนที่ดีจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการดูคน หลวงพ่อก็มีเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งไม่ซ้ำกันในการสอนศิษย์แต่ละคน ท่านกล่าวว่าคนเราแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนต้องฟังเสียงหนักจึงจะเข้าใจได้ บางคนต้องฟังเสียงนุ่ม ๆ เบา ๆ จึงจะเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นบางคนที่ไม่ฟังมาใหม่และเป็นผู้ที่ชอบเสียงเบา เมื่อมาพบท่านกำลังสอนผู้ที่ต้องฟังเสียงหนักเสียงดังอยู่ จึงมักเข้าใจว่าท่านโกรธ ผู้วิจัยเองก็เคยเข้าใจเช่นนั้น แต่หลังจากที่ได้พูดคุยกับคนเก่า ๆ ของท่านจึงรู้ว่าตัวเองเข้าใจผิด เขาบอกว่าตัวเขาเองฟังเสียงเบา ๆ แล้วมันไม่ค่อยรับ ไม่ค่อยเข้าใจลึกซึ้ง เวลาหลวงพ่อสอนเขา ท่านจึงต้องใช้เสียงดังทำให้ต้องเหนื่อยมากเป็นพิเศษ ถ้าไม่ได้ยินจากปากเขาเอง ผู้วิจัยคงไม่เชื่อว่าเขาเป็นคนชอบเสียงดัง เพราะท่าทางเขาเป็นคนที่บอบบาง นุ่มนวล อ่อนโยน พูดจานุ่มนวล ไม่น่าจะถนัดเสียงดัง แต่หลวงพ่อกลับรู้ว่าต้องใช้เสียงดังกับเขา เมื่อแรกที่คุ้นกับคนนั้นมาฟังหลวงพ่อกับเพื่อน ๆ ของเขาก็สงสัยว่าทำไมหลวงพ่อกับเขาอย่างนั้นเพราะกลัวว่าเขาจะโกรธและไม่มาฟังท่านอีก หลวงพ่อกับเขาบอกว่า "เราเป็นเพื่อนเขา แต่เราดูไม่ออกว่าจริง ๆ เขาเป็นคนอย่างไร อย่างนี้เราจะเชื่อใจตัวเองได้อย่างไร เราควรเชื่อพระพุทธเจ้า เรียนตามท่าน เพราะไม่มีอะไรที่ท่านไม่รู้ ตัวเราเองยังรู้จักตัวเองไม่ดีเท่าที่ท่านรู้จักเราเลย เวลาเราโศกเศร้า เราแก้ไขใจตัวเองไม่ได้ แต่พระพุทธเจ้าท่านรู้และมีคำพูดที่ทำให้เราแก้ไขใจตัวเองได้อย่างนี้แล้ว เราจะมั่นใจใจตัวเองได้อย่างไร"

ลูกศิษย์บางคนลักษณะท่าทางเป็นคนช่างใจน้อย น่าจะต้องประคบประหงม หลวงพ่อกลับใช้คำพูดแรง ๆ กับเขา เช่น มีอยู่ครั้งหนึ่งท่านเทศน์เรื่องศรัทธา เขาตัดพ้อหลวงพ่อกว่าเมื่อก่อนเขาศรัทธาหลวงพ่อกับแต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธาหลวงพ่อกแล้ว ท่านบอกว่า "เราไม่เคยศรัทธาหลวงพ่อกเลย เมื่อก่อนก็ไม่ ตอนนั้นก็ไม่ได้ เราคิดเอาเองต่างหากว่าเรามีศรัทธา หลวงพ่อกับไม่"

เคยไปรับรองเลยว่าเรามีศรัทธา มีใครเคยได้ยินไหมว่าหลวงพ่อกับเรา" และท่านยังพูดว่า "ถ้าเราไม่เชื่อจะมาอยู่ที่ไหน ทำไมไม่ไปอยู่กับพวกที่เขาไม่ปฏิบัติ ถ้าอยู่ที่ต้องปฏิบัติ" ผู้วิจัยฟังแล้วรู้สึกที่ท่านรุนแรงเกินไป แต่ผู้ปฏิบัติเก่า ๆ รู้ดีว่า ต้องใช้วิธีนี้กับเขาเพราะหากท่านประคบประหม่อมเขา เขาจะได้ใจและจะยิ่งดีต่อมากขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยคุยกับเจ้าตัวเขาเอง เขาก็ยอมรับว่าหากตอนนั้นท่านไม่ใช้วิธีนี้กับเขา เขาคงจะแก้ไขตัวเองไม่ได้ ผู้วิจัยเคยได้ฟังหลวงพ่อบอกถึงการสอนคนว่า การสอนคนไม่ใช่ทำได้ง่าย ๆ ผู้สอนต้องรู้หลายอย่าง นับตั้งแต่เรื่องที่จะสอน รู้ว่าตนเองอยู่ในฐานะอะไร ผู้ฟังอยู่ในฐานะอะไร เป็นคนประเภทไหน ถ้าผู้ฟังไม่ออกก็สอนเขาไม่ได้ พูดไม่ตรงใจเขา เขาก็รับไม่ได้ และสำหรับผู้ฟังคนเดียวกันนั้น ต่างเวลา ต่างที่ประชุมชน ก็ต้องใช้วิธีต่าง ๆ กันไปอีก เพราะฉะนั้นการสอนผู้อื่นจึงเป็นเรื่องที่ยากมาก ถ้าหากไม่รู้จริงไม่ควรอย่างยิ่งที่จะไปสอนใคร ท่านเองรู้สึกเข็ดกับการสอนคนเช่นกัน ถ้าไม่ยอมตัวขอเป็นลูกศิษย์ ท่าน ท่านจะไม่กล้าสอนเพราะเหตุผลที่ว่าใครจะยอมให้ใครมาจับผิดตั้งเองได้ง่าย ๆ เมื่อไม่ยินยอมพร้อมใจ ท่านก็ไม่กล้าสอน แล้วท่านก็เล่าถึงในสมัยพุทธกาล (ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าหลวงพ่อบอกสิ่งใด ทำสิ่งใดแล้วมีหลักฐาน ในพระไตรปิฎกว่าพระพุทธเจ้าสอนเช่นนั้นเสมอ) เรื่องมีอยู่ว่า

ครั้งนั้น มีคนฝึกม้าไปถามพระพุทธรองค์ถึงวิธีการที่พระพุทธรองค์ทรงใช้ฝึกคน พระพุทธรองค์กลับถามชายคนฝึกม้านั้นว่า เขาเองมีวิธีการฝึกม้าอย่างไร เขาตอบว่าชั้นแรก เขาจะใช้ น้ำเย็นลูบก่อน ถ้าไม่ได้ผลก็ใช้น้ำร้อน ไม่เช่นนั้นจะใช้น้ำร้อนบ้างเย็นบ้าง หากยังไม่ได้ผลอีก ก็ฆ่าทิ้งเสียเพื่อไม่ให้เสียชื่อตนเอง พระพุทธรองค์จึงทรงตอบว่า ท่านก็ทรงใช้วิธีเดียวกันกับเขา ในการฝึกคน เพียงแต่การฆ่าทิ้งของท่านกับของเขานั้นต่างกัน มีเรื่องราวดังนี้คือ มีนักบวช 2 กลุ่มคือ พวกธรรมกถึก (ผู้แสดงธรรม) กับวินัยธร (ผู้ชำนาญทางวินัย) มีปากเสียงกัน พระพุทธรองค์ทรงพยายามไกล่เกลี่ย แต่ทั้ง 2 ฝ่ายก็ไม่ยอมเลิกลา จึงทรง 'ฆ่าทิ้งเสีย' โดยทรงเสด็จหนีไปโดยไม่บอกกล่าว ทรงเลิกสอนพวกเขา ชาวบ้านรู้เข้าพากันคว่ำบาตร ไม่ใส่บาตรให้ จนทั้งสองฝ่ายต่างเดือดร้อนจึงยอมปรองดองกัน และขอร้องให้พระอานนท์ทูลเชิญพระองค์เสด็จกลับ นี่เป็นตัวอย่างการ 'ฆ่าทิ้งเสีย' ตามแนวทางของพระพุทธรองค์ ซึ่งบรรดาสาธุศิษย์ของหลวงพ่อดังทราบดี และกลัววิธีการนี้มาก เนื่องจากทุกคนต่างตั้งใจมารับฟังคำชี้แนะของหลวงพ่อกว่าหากท่านไม่ยอมชี้แนะ จึงนับว่าเป็นการลงโทษที่ร้ายแรงมาก

ผู้วิจัยขอนำเรื่องอีกเรื่องหนึ่งมากล่าวในที่นี้เพื่อแสดงถึงความรู้ ความชำนาญในการเป็นผู้สอนของหลวงพ่อกว่า เพราะเป็นเรื่องที่เด่นชัด สามารถจนเข้าใจได้ง่าย คือ มีอยู่ครั้งหนึ่ง

หลวงพ่อกำลังแสดงธรรม เกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นที่คนเราควรจะต้องหาปัญญาให้ได้ พร้อมกับคุณของการรักษาศีล จู๋ ๆ ก็มีหญิงวัยผู้ใหญ่คนหนึ่ง โพล่งคำถามออกมาว่า "หลวงพ่อกะ มีวิธีไหนที่จะทำให้สามเวิ้งบ้างไหม" ผู้ฟังทั้งหลายพากันตกใจกับคำถามนี้ บางคนคิดไปว่าเธอผู้นั้นอาจจะเข้าใจว่าหลวงพ่อก็คือพระที่ช้านานในทางเวทมนต์คาถา ไสยศาสตร์จึงได้ถามคำถามเช่นนั้น บางคนวิตกไปว่าเธอจะถูกชานาที่ถามคำถามทะลุกลางปล้องทั้งที่เรื่องที่ถามเป็นคนละเรื่องกับเรื่องที่ทำนากำลังแสดงอยู่โดยสิ้นเชิง บางคนก็คิดว่า เธอผู้ซึ่งกล้าถามคำถามประเภทนี้ต่อหน้าหมู่ที่ประชุมได้อย่างไรกัน หลายคนต่างพากันจ้องเขม็งไปที่หลวงพ่อกว่าท่านจะปฏิบัติอย่างไรต่อสถานการณ์ หลวงพ่อกว้างตัวเป็นปกติมากเหมือนไม่มีอะไรน่าตื่นเต็นสักนิดเดียว แล้วก็ตอบว่า "ได้สิมีอยู่ วิธีที่จะทำให้สามเวิ้งนั้นมีอยู่" ตอนนั้นทุกคนต่างตั้งใจรอฟังว่าวิธีนั้นเป็นอย่างไรหนอ เพราะนอกจากเรื่องละกิเลสและหาปัญญาแล้ว หลวงพ่อก็ไม่เคยแสดงเรื่องเช่นนั้นมาก่อนเลย ท่านกล่าวต่อว่า "ภรรยาที่สามเวิ้งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ

1. จะต้องมียูบสวย
2. รวยทรัพย์
3. มีลูกให้เขา
4. เป็นผู้มีศีล

กายวาจาจะต้องเรียบร้อย นุดจน่าฟังมีเหตุผล ไม่พูดโกหก เพื่อเจ้า ยูบหย่ หรือคำหยาบ..."

หญิงผู้นั้นตั้งใจฟังเต็มที่ และมีอาการโล่งใจที่ได้ถามในสิ่งที่ตนต้องการรู้ และท่านก็ยินดีตอบให้ฟังด้วย จากนั้นหลวงพ่อก็ตานสรุปว่า "แต่ภรรยาที่จะรักษาศีลได้จะต้องมีปัญญา เอาความโง่ไปรักษาศีลไม่ได้หรอก ถ้าเราอยากให้สามเวิ้ง ก็ได้นะ เรามาเรียนปัญญาให้ได้เสียก่อน สามเวิ้งแน่ ๆ ไม่เพียงสามเวิ้งเท่านั้นนะ พ่อแม่พี่น้อง ใคร ๆ ก็รัก อย่างสมัยก่อนก็มีเรื่องราวของนางวิสาชา รู้จักไหม นางได้ปัญญาตั้งแต่อายุ 7 ขวบ แต่งงานกับพวกเดียรฉัตร (พวกภูษายัญ เป็นพวกนอกศาสนาพุทธ) เสียด้วยนะ แต่นางฉลาดไปนุดตีจนพ่อแม่สามเวิ้งก็ให้เป็นแม่ สามเวิ้งก็รักมีลูกหลานตั้ง 8 พันกว่าคน เราอยากให้สามเวิ้ง ต้องมาเรียนปัญญาให้ได้นะ จึงจะใช้ได้"

บรรดาลูกศิษย์พากันอมยิ้ม ชื่นชมในไหวพริบและความเฉียบแหลมของท่าน หลังจากนั้นก็เมื่อลูกศิษย์ได้มีหัวข้อการสนทนา หลวงพ่อก็ตานกล่าวว่า "เราอยากจะชวนให้เขามาเรียนการหาปัญญา เราก็ต้องดูว่า ใจเขาอยู่ในอะไร ชวนที่อ้อ ๆ ไม่ได้ ต้องดูใจคนที่เราพูดด้วย เขากำลังคิดเรื่องนั้น ก็ต้องเอาเรื่องนั้นมาพูดเขาจึงจะยอมฟัง" ลูกศิษย์คนหนึ่งนุดว่า "ไม่เคยรู้มาก่อนเลย

ค่ะว่าหลวงพ่อกับจะรู้เรื่องแบบนี้ด้วย" หลวงพ่อพูดอย่างเอ็นดูผู้ฟังที่ช่างไม่รู้จะอะไรเสียเลย
 "แหม ! เราไม่รู้ว่ามีปัญหาของพระพุทธรูปนั้นกว้างขวาง ไม่มีอะไรที่ท่านไม่รู้ สิ่งใดที่เป็นประ
 โยชน์ ท่านก็นำมาแสดงบอกเราไว้หมด เป็นลูกของท่านแล้วไม่ต้องกลัวอะไรเลย" ผู้ฟังทั้งหลาย
 ต่างชื่นชมท่านที่สามารถพูดในสิ่งที่หญิงนั้นต้องการรู้ โดยที่ไม่ทำให้เธอต้องรู้สึกผิดเลยสักนิดที่ถาม
 คำถามออกมา และยังสามารถบอกในสิ่งที่ท่านต้องการบอกให้เธอทราบคือชวนให้มาหาปัญหา
 ตามจุดมุ่งหมายในตอนต้น ได้อีกด้วย

ความที่หลวงพ่อนุญชรรมสอแตกต่างจากที่อื่น ๆ ทั่วไป ทั้งในด้านเนื้อหาและ
 วิธีการ จึงมีหลายคนตั้งข้อสงสัยว่าเป็นเพราะท่านเป็นชาวเขมร และคงไม่เรียนรู้วิถีปฏิบัติแนวอื่น ๆ
 เลยนอกจากวิธีของท่าน แต่ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น ท่านเล่าว่าก่อนหน้าท่านเคยปฏิบัติ
 เหมือนอย่างคนทั่วไปมาก่อน และนอกจากหลังจากที่ท่านได้ความรู้พิเศษมาแล้ว ท่านยังได้ลอง
 ปฏิบัติแนวอื่น ๆ อีกมาก เช่น พังดิน พังน้ำ ทำมัจฉาสมาธิ จนเกิดปิศาจมากมาย ทำผาณะอะไร
 ต่าง ๆ เพื่อให้รู้ทั่วถึงทั้งที่ถูกต้องและที่ผิด ทุกวันนี้ท่านติดตามฟังการสนทนาธรรมะของบรรดาอาจารย์
 ต่าง ๆ ทางวิทยุเป็นประจำเพื่อจะได้รู้ว่าผู้คนทั่วไปได้รับการสนทนาธรรมะไปในแนวทางเช่นไรใน
 ปัจจุบันนี้ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาผู้รับสารซึ่งเป็นประโยชน์ในการเตรียมการสอนของท่าน นอก
 จากนี้ท่านยังได้ติดตามข่าวคราวความเป็นไปของโลกเพื่อประโยชน์ในการหยิบยกมาเป็นอุทาหรณ์
 ประกอบการสอนของท่าน

3. บุคลิกลักษณะ

คนเราส่วนมากยังมีความรู้ความสามารถมาก ก็ยังจะวางตัวสูง การที่ใครจะเข้า-
 ถึงก็ยากขึ้น ดังคำโบราณที่ว่า "อยู่บนหอคอยเงาข้าง" สำหรับหลวงพ่อนุญชรรมเท่าที่ผู้วิจัยพบเห็น
 ท่านวางตัวตามสบาย มักทำอะไรด้วยตนเองเสมอ ท่านไม่ออกคำสั่ง ไม่ถืออำนาจว่าเป็นครู อา
 จารย์ หรือเป็นผู้มีพระคุณ และไม่อ้อนวอน ไม่เอาใจใคร แม้กระทั่งโยมอุปัฏฐากของท่าน หากมี
 สิ่งใดที่ท่านไม่สามารถกระทำเองได้ ท่านจะถามความสมัครใจว่ามีใครพอจะทำได้บ้างไหม เช่น
 ครั้งหนึ่งท่านอาหารต้องการฉันทยา บังเอิญขาด ผู้วิจัยกับเพื่อนนั่งคุยกันอยู่ ท่านถามว่า พอจะ
 ว่างและต้องการทำทานบ้างไหม ยาของหลวงพ่อกับหมด ใครพอจะไปซื้อได้บ้างไหม ท่านมักจะพูด
 เป็นกลางให้ผู้ฟังสามารถปฏิเสธได้โดยไม่ต้องตะลิดตะลวงใจ และท่านมักใช้คำพูดเปิดทางเพื่อที่
 จะสามารถสนทนาธรรมะแก่ผู้ฟังได้อีกหากเขาสนใจ ดังเช่นในกรณีนี้ เพื่อนของผู้วิจัยไม่เข้าใจว่า

ท่านถามว่าต้องการทำงานใหม่ แล้วเพราะอะไรท่านจึงฝากเงินมาอีก เพราะเพื่อนคนนี้เข้าใจว่า ทำงานก็คือการสละเงินเท่านั้น ท่านจึงได้โอกาสสอนเรื่องงานให้เขาอีก งานคือการให้ในสิ่งที่เรามีอยู่ สิ่งนั้นอาจเป็นแสงสี เสียง กลิ่น รส โยมรัฐพระ (อ่อนแข็ง วัณเณน เอิบอาบ-ชิม ซาบ) หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในกรณีนี้การที่เขาได้ให้แรงเป็นทานเข้าไปในโยมรัฐพระท่าน ผู้รับไม่ต้องออกแรงไปซื้อเอง ท่านว่าหากเรารู้จักบุญจริง เราจะสามารถทำบุญได้ตลอด ๆ โดยไม่ต้องเสียเงิน

หลวงพ่อบุญธรรมมีความเป็นกันเองกับผู้ปฏิบัติมาก ท่านพยายามทำความเข้าใจกับผู้มาใหม่พูด คุยถามไถ่ว่าทำงานอะไร อยู่ที่ไหน อยากรู้อะไร หรือมีปัญหาอะไรอยากถามท่านบ้างไหม เพื่อให้เขากล้าถาม กล้าคุย ท่านจึงมักออกตัวไว้ว่า ท่านเทศน์ไม่เหมือนที่อื่น ๆ ไม่ชอบพูดคนเดียว ชอบให้คุยกัน ท่านสอนทุกวันนี่ คิดว่าน่าจะเป็นที่ปรึกษา นั่งแก้ปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ ให้ทุกคน เหมือนพี่เหมือนน้องกัน เรามีพ่อคนเดียวกับคือพระพุทธเจ้า ใครเรารู้ก่อนก็เป็นพี่ ใครเรารู้ทีหลังก็เป็นน้อง ท่านตั้งตัวให้ทุกคนเป็นปรึกษาได้ เพราะท่านคิดว่าความไม่รู้และความสงสัยทำให้คนเราเป็นทุกข์มาก แต่ก่อนท่านเป็นผู้ที่มีความสงสัยมาก อยากรู้อะไรมากมาย ถามใครก็ไม่ไม่มีใครตอบให้กระจ่างได้ ท่านทุกข์มาก ตอนนั้นท่านจึงเปิดโอกาสให้ทุกคนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ ได้เต็มที่เพื่อปลดทุกข์ออกจากใจเท่าที่ท่านจะสามารถทำได้ สำหรับผู้เข้าอบรมบางคนที่มีข้อสงสัยมากหากถามในที่ประชุมจะเสียเวลาผู้อื่น หรือมีเรื่องส่วนตัวที่ไม่กล้าพูดในที่ประชุม หลวงพ่อก็มักจะอนุญาตให้พบเป็นการส่วนตัวแม้ว่าหลังจากการเทศน์ในแต่ละครั้งท่านจะเพลียมากแล้วก็ตาม

ความพยายามที่จะเป็นกันเองกับผู้เข้ารับการอบรมของหลวงพ่อนั้นยังมีให้ประจักษ์อีกมาก เป็นต้นว่า ตามปกติแล้วในการเทศน์แต่ละครั้ง ท่านจะนั่งบนเก้าอี้ มีโต๊ะ มีไมโครโฟน และผู้ฟังจะนั่งบนพื้น ซึ่งเป็นลักษณะที่ค่อนข้างเป็นทางการ ทำให้ผู้ฟังบางคนไม่กล้าที่จะพูดคุยกัถามท่านนัก หากมีโอกาสที่ผู้ฟังไม่มาก ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องเสียง ท่านก็จะนั่งเก้าอี้ทวยายเดี่ยว ๆ คุยกับผู้เข้าอบรม บางครั้งก็นั่งช้ำได้ต้นไม้ บางครั้งก็ยืนหรือเดินคุยกันไปเรื่อย ๆ เท่าที่ผู้วิจัยสังเกตุในบรรยากาศที่ไม่ต้องชันแท่นหรือเก้าอี้สูง และใช้ไมโครโฟน ผู้ฟังมักจะมีคำถามถามมากมาย และมักกล้าถามคำถามที่โดยปกติจะไม่ถามในที่ประชุมชน เช่น เด็กวัยรุ่นหนุ่มสาวก็จะกล้าถามถึงเรื่องความรัก เป็นต้น นอกจากบรรยากาศดังกล่าวแล้ว บางครั้งในขณะที่คุณเข้ารับการอบรมกำลังประกอบภาระกิจต่าง ๆ เช่น ทำกับข้าว ล้างจาน ทำความสะอาด ท่านก็มาสนทนา

ด้วย เรื่องที่สนทนาก็เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์เป็นเรื่องเสริมปัญญาทั้งสิ้น เพราะนอกจากเรื่องสร้างปัญญาแล้ว หลวงพ่อไม่เคยชวนคุยเรื่องอื่นเลย เพราะท่านเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ทั้งผู้พูดหรือผู้ฟัง

หลวงพ่อมักให้ความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอยู่เสมอ ท่านเป็นผู้ที่ช่างสังเกต และบริสุทธิ์ใจมากในการแสดงออก มีอยู่ครั้งหนึ่งท่านลงมาเดินดูบริเวณห้องครัวในขณะที่หลาย ๆ คนกำลังพัก ท่านแปลกใจกับโต๊ะตัวหนึ่งที่ตั้งได้โดยไม่ต้องอาศัยตะปูเลยสักตัวเดียว ท่านนั่งยอง ๆ แล้วก้มลงดู เมื่อมีคนมาเห็นเข้าเขาประหลาดใจที่เห็นท่านในลักษณะนี้ ท่านจึงได้โอกาสถามว่า โต๊ะนี้หลักการอย่างไรจึงตั้งอยู่ได้ ผู้ที่รู้จักหลวงพ่อดีเฉพาะแต่เวลาท่านแสดงธรรมจะนิทานท่าน ในขณะที่ท่านกำลังเรียนรู้กำลังซักถามถึงเรื่องท่านไม่รู้ไม่ออก เพราะท่าทางต่างกันมากเหลือเกิน ระหว่างผู้ทรงความรู้ กับคนแก่ ๆ ช่างเรียนรู้ที่ไม่อายเลยสักนิดที่จะแสดงออกว่าท่านไม่รู้ เช่นเมื่อสมัยแรกเริ่ม ท่านไม่เคยรู้จักโทรทัศน์ไม่ทราบมาก่อนว่า โทรทัศน์มีไว้ใช้ทำอะไร และใช้อย่างไร ลูกศิษย์จึงให้ท่านลองใช้โดยการโทรไปหาลูกศิษย์อีกที่ แล้วให้ท่านพูด ท่านจับหูขึ้นผิดข้าง ท่านเอาทางปากมาไว้ทางหู จนลูกศิษย์เรียนท่านว่าผิด ท่านก็ไม่มีลักษณะอาการอาย หรือเสียหน้าเลย แล้วท่านก็ถือหูเงี่ยบอยู่เมื่อท่านไม่พูดอีกฝ่ายก็เงี่ยบ จนลูกศิษย์กราบเรียนว่า "หลวงพ่อดีลโหลสเจ้าค่ะ" ท่านจึงพูด "อัลโหล" แม้ว่าท่านจะเป็นผู้ที่ให้ความสนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ท่านกลับไม่เคยมีอาการตื่นเต้น พอใจที่ได้สัมผัสเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากท่านเห็นว่า สิ่งเหล่านี้เรียนรู้ไปก็ไม่ช่วยให้คนเราพ้นจากความทุกข์ ท่านรู้ไปเพียงเพื่อจะได้สามารถเข้าใจปฏิบัติที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อสามารถจะพูดอุปมาอุปไมยให้เขาเข้าถึงธรรมได้โดยง่ายเท่านั้น

หลวงพ่อนุญชรรมให้ความเป็นกันเอง และเอาใจใส่สำนุศิษย์ทุกคนเสมอต้นเสมอปลายเท่าเทียมกัน ดังเช่น เมื่อครั้งท่านรับนิมนต์มาแสดงธรรมที่บ้านหลักสี่ (บ้านที่ท่านได้รับนิมนต์มาแสดงธรรมเป็นประจำวันเป็นประจำในกรุงเทพฯ) ใหม่ ๆ ถึงเวลาฟังธรรมใครก็เข้าไปนั่งฟังธรรมนอกจากแม่บ้านของที่นั่งซึ่งเจียมเนื้อเจียมตัวและเป็นผู้ขยันขันแข็งรับผิดชอบภารงานมากไม่ยอมไปนั่งฟังธรรมเนื่องจากงานมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะเปิดอบรม คนมางานก็มากขึ้น หลวงพ่อถึงกับเดินลงไปที่ครัวชวนเข้ามาฟังธรรม ชวนธรรมดาสัก 2 ครั้ง ก็ยังไม่มา ท่านจึงพูดกับเขาว่า "คนเยอะ งานเยอะแบบนี้ ทำคนเดียวไม่ไหวหรอก หลวงพ่อขอเวลาเวลาสัก 2-3 ชั่วโมงได้ไหม ขอให้ไปฟังธรรม" หลังจากนั้นเขาจึงได้มานั่งฟังธรรมร่วมกับผู้อื่น และก็มี การแบ่งงานกันทำทุกอย่างในหมู่ผู้เข้าอบรมทั้งงานทำความสะอาดและงานครัว เพื่อแบ่งเบาภาระของ

คุณแม่บ้าน เมื่อหลวงพ่อบุญติดกับทุกคนเท่าเทียมกัน ลูกศิษย์ของท่านจึงปฏิบัติตาม สังคมที่จริงจังดูอบอุ่น สำหรับผู้มาใหม่จะแยกไม่ออกเลยว่าใครเป็นใคร ใครเป็นเจ้าของบ้าน เจ้าของสำนัก ใครเป็นแรงงาน และใครเป็นผู้มาอาศัย

มีเหตุการณ์หนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นความเป็นกันเองความพยายามเป็นมิตรและความเข้าใจที่หลวงพ่อบุญได้แก่ผู้ปฏิบัติคือ มีชายวัยกลางคนเป็นนักธุรกิจ 2 คน มาฟังธรรมเป็นครั้งคราว เป็นผู้ชอบตลกพูดเฮฮา ฟังธรรมจนยกท่ายหน้าไปทันทีที่ไม่ได้มีโอกาสพูดคุยสนทนากับหลวงพ่อบุญจนกระทั่งวันหนึ่งหลังจากแสดงธรรมท่านเอ่ยขึ้นว่า "โยมจะสูบบุหรี่ก็สูบเถอะ ตามสบายนะ หลวงพ่อบุญไม่ว่าอะไรหรอก คนติดบุหรี่ไม่ได้สูบนาน 3-4 ชั่วโมง มันกระสับกระส่ายมาก หลวงพ่อบุญรู้" ท่านสังเกตเห็นว่าเขาจะไม่ได้รับประโยชน์ คือ จะไม่ฟังธรรมไม่เข้าใจหากมีแต่กระสับกระส่ายเพราะความอยากบุหรี่ จึงพูดอนุญาตให้สูบได้ ผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติอื่นรู้สึกแปลกใจที่จู่ ๆ ท่านพูดถึงบุหรี่ขึ้นมาเพราะพวกเราไม่รู้เลยว่าเขามีอาการอยากบุหรี่ เขาปฏิเสธไม่กล้าสูบขณะฟังธรรม หลวงพ่อบุญท่านจึงเสริมต่อด้วยการเล่าถึงตัวท่านเองว่า ท่านก็เคยติดบุหรี่มาก่อน ท่านจึงเข้าใจความรู้สึกของเขาดี ท่านหักสูบตั้งแต่อายุ 8 ขวบ เป็นลูกศิษย์วัดพอมมีโยมเอาบุหรี่ไปถวายพระมาก ท่านก็คอยให้ลูกศิษย์ก็สูบกันเป็นล่ำเป็นสัน ท่านพูดเพื่อให้เขาไม่หนักละอายที่จะทำ เพราะท่านเห็นประโยชน์ในการฟังธรรมะที่เขาจะได้มากกว่าการมาติดบุหรี่ ซึ่งยังไม่ต้องทำต่อนั่นก็ได้ เพราะเท่าที่ผ่านมา ผู้ที่มาฟังธรรมจนซาบซึ้ง เข้าใจธรรมได้บ้างแล้ว เรื่องเลิกบุหรี่มักจะเป็นไปโดยปริยาย

มีผู้ปฏิบัติหลายคนต่างท่านไปนาน ๆ แล้วก็ไปประพฤติปฏิบัติกันนอกกลุ่มนอกรทาง พอได้รับความทุกข์ใจจากสิ่งที่ตนทำไปจึงได้คิดถึงท่าน กลับมาหาท่าน พร้อมกับปัญหาทุกข์ใจนั้น ๆ พอพบท่าน เพียงแค่เห็นหน้าท่าน ยังไม่ทันได้พูดสักคำน้ำตาก็มันร่วง ท่านมักถามว่า "เป็นยังไง ทายไปไหนมา " เขาก็จะเล่าถึงความผิดต่าง ๆ ที่ได้ทำไป หลวงพ่อบุญท่านก็จะเตือนสติเขาว่า "ความผิด ความชั่วที่ได้ทำไปแล้ว ผิดไปแล้ว อย่าทำผิดปัจจุบันซ้ำอีกด้วยการนั่งมาเสียใจกับอดีต "แล้วท่านก็นั่งกับปัญหาทุกข์ใจให้กับเขา ผู้วิจัยสอบถามถึงความรู้สึกว่าเพราะเหตุใดเพียงแค่นี้เห็นหน้าท่านก็ร้องไห้เสียแล้ว พวกเขา มักตอบว่า มันมีความรู้สึกหลายอย่างระคนกัน รู้สึกตัวเองว่าผิดที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำท่านจึงต้องทุกข์ใจเช่นนี้ พอพบท่านก็รู้สึกถึงความอบอุ่นความเป็นมิตร รู้ว่าท่านเท่านั้นที่ช่วยแก้ปัญหาได้ รู้ว่าท่านพร้อมที่จะให้อภัย พร้อมที่จะรับฟัง พร้อมที่จะซึบนำตาเหมือนตัวเองเป็นลูกนกปีกหักหกล้มชานกลับมาหาพ่อแม่ รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้ท่าน ผู้วิจัยจึงถาม

ต่อว่า ถ้าเช่นนั้นการสอนให้คนเรามีตนเป็นที่พึ่งแห่งตนก็จะไม่ได้ผลอย่างนั้นหรือ พวกเขาตอบว่า การจะมีตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้จะต้องมีปัญญาเห็นธรรม ขณะนั้นพวกเขายัง ไม่มีปัญญาที่ต้องอาศัยกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะ อย่างไรก็ตามท่านย้ายอยู่เสมอว่าท่านไม่ได้ช่วยเรา ท่านเพียงแต่ให้คำแนะนำ หากเราไม่พิจารณาตาม ไม่ปฏิบัติตาม เราก็ไม่พ้นจากทุกข์เอง หากเราไม่ปฏิบัติตามเราก็ช่วยตัวเองให้พ้นจากทุกข์เอง ไม่พ้นจากคำสอนที่ว่าสัตว์โลกนี้มีกรรมเป็นของตน ตนทำเอง ตนก็ได้ รับผลเอง ไม่มีใครทำให้ใครได้ทั้งดีและชั่ว

4. ความตั้งใจในการทำงาน

หลวงพ่อบุญธรรมมีอุดมการณ์ที่จะแนะนำให้คนเราละกิเลส หรือความชั่ว สวรรค์ ความดี ทาปญญาหรือความฉลาด รู้จักแยกแยะถูกผิด ดี-ชั่ว ให้ได้ด้วยตนเอง การสอนผู้อื่น ให้ละกิเลสไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากเรื่องการละกิเลสเป็นเรื่องของจิตใจล้วน ๆ เป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่างไม่สามารถหยิบยกออกมาให้เห็นด้วยสายตาได้ ระหว่างการศึกษาหรือการปฏิบัติก็ต้องทุกข์มาก เช่นต้องละความสะอาดสวยงามที่นำมาอยู่ที่สำนัก ต้องนอนดึกแต่ตื่นเช้ามีด รับประทานอาหารเพียงวันละ 1 มื้อ ที่นอน ห้องน้ำต้องใช้ร่วมกับคนอื่น ต้องช่วยเหลือตัวเองทุกอย่าง ต้องพยายามคิดและทำความเข้าใจกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่แปลกหูอย่างชนิดที่เรียกว่า "เกิดมาก็เพิ่งเคยได้ยิน" และสำหรับผู้ที่เคยชินกับการทำงานจับ โน่นทำนออยู่ตลอดเวลาจะรู้สึกเหมือนว่าตัวเอง ไม่ได้ทำอะไร เพราะระหว่างการอบรม ภารกิจที่สำคัญที่สุดหรือการใช้ความคิดพิจารณาธรรมะ

แรกที่เดียวผู้วิจัยรู้สึกถึงมากที่ท่านสามารถรวมผู้ที่มีภูมิหลังแตกต่างกันอย่างมากไม่ว่าจะในด้านฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา หรือวิจัย มาอยู่ร่วมกันโดยราบรื่นและอย่างเสมอภาคได้ แล้วท่านยังพยายามสอนเขาเหล่านั้นในเรื่องของนามธรรม ซึ่งผู้ฟังแรก ๆ หูดเป็นเสียงเดียวกันว่า "เรื่องอะไรก็ไม่รู้ฟังไม่เข้าใจเลย" หรือไม่เช่นนั้นบางพวกบางคนคิดว่าตนเข้าใจคำที่ท่านแสดงมา แต่เมื่อนำความเข้าใจของตนมาแสดงกลับเป็นคนละกับที่ท่านมุ่งจะให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้ที่ติดตามท่านรุ่นแรก ๆ ซึ่งมีวัยประมาณ 50 เศษ ให้สัมภาษณ์ว่า

"สมัยก่อนตอนอยู่ ป นัน 7 (เขตทหาร) ฟังธรรมะก็ฟังไปงั้น ๆ แทะละ ท่านถามว่าพวกบ้าตอควาย ท่านก็พยายามสอนอยู่อย่างนั้นแหละ ตอนเช้าเอาแล้วสักตี 2 เห็นจะได้ บ้าเพ็งจะหลับได้ไม่ถึง 2 ชั่วโมงตีเลย หลวงพ่อถือโผมาเรียกตามกุฏิให้ตื่นไปเดินจงกรมแล้ว สมัยโน้นหลวงพ่อกันก็หนักหน่อย แล้วก็มาแสดงธรรมอีก พวกบ้าก็ไม่เข้าใจอะไรเอาเสียเลย จน

บางทีหลวงพ่อกันบอกว่าไม่รู้จะสอนพวกนี้ยังไงดีแล้ว แต่ท่านก็สอนมาเรื่อยแหละ ตอนกลางคืน เติงจกรรมยังไม่ถึง 5 ทุ่มดี หลวงพ่อกับภุญ พวกบ๊าก์แอมย่องลงจากศาลาที่ละคน สองคน หลวงพ่อกันจากไหนไม่รู้เอาไฟฉายส่อง พวกบ๊ารีนแจ้นขึ้นศาลาแทบไม่ทัน"

ต่อคำถามที่ว่า "เมื่อสมัยนั้น ทำกรรมไม่เข้าใจ แล้วยังต้องอดหลับอดนอน อดอาหาร ต้องสู้มากมายแล้วทำไมจึงทนงอยู่ได้" คุณป้าเหล่านี้ตอบว่า "ป้าไม่รู้นะ รู้แต่เพียงว่าชอบฟัง พระรูนีสอนแปลกดี ไม่เคยได้ยินแบบนี้มาก่อนเลย แล้วท่านก็พยายาม พยายามสอนเราน่าดู สู้ก็สู้ ด้วย ทำอะไรก็ทำกับเราด้วยทุกอย่างเลย นอกนั้นก็เหนื่อยกว่าเรา ก็กินก็มือเดียวเหมือนกัน เหนื่อยกว่าเราด้วยข้อที่ต้องพูดสอนเราทั้งวันทั้งคืน รู้สึกว่าท่านตั้งใจจริงนะก็เลยฟังมาเรื่อย ๆ" สำหรับสาเหตุที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเหล่านี้อดทนในการปฏิบัติทั้ง ๆ ที่ฟังธรรมกันไม่เข้าใจหลวงพ่อบอกว่า เป็นเพราะบารมีเก่าที่เคยสะสมในการฟังธรรมมามารกมายหลายต่อหลายชาติแล้วตามที่พระพุทธรูปทรงแสดงไว้ พวกเราปุถุชนไม่อาจรู้ได้ ผู้ปฏิบัติเองก็บอกว่า พวกเขาก็รู้ไม่ได้เช่นกัน แต่พวกเขาก็ยังไม่เห็นว่าจะมีคำอธิบายอื่นที่สามารถจะอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดบางคนจึงอดทนที่จะปฏิบัติทั้ง ๆ ที่ยังไม่ค่อยเข้าใจอะไรดี ในขณะที่บางคนบอกว่าเข้าใจดีแล้ว สิ่งเหล่านี้ตนเองรู้แล้ว และไม่ยอมปฏิบัติทั้งที่สิ่งที่เขาบอกว่ารู้ เป็นคนละความเข้าใจกับสิ่งที่หลวงพ่อสอน พวกเขาก็อธิบายว่า บารมีเก่านี้เองที่ทำให้คนฉลาดกว่ากัน หากไม่ใช่เพราะบารมีเก่า จะอธิบายได้อย่างไรว่า เพราะอะไรเด็กบางคนจึงเกิดมาฉลาดกว่าพี่กว่าน้อง กว่าพ่อกว่าแม่ สำหรับคำอธิบายเรื่องพันธุกรรมหรือเรื่องยีนส์เด่น ยีนส์ด้อยนั้นก็ยังไม่มีการอธิบายว่าทำไมยีนส์บางตัวในบางคนจึงเด่นหรือด้อย เมื่อเทียบกับ คำอธิบายเรื่องบารมีเก่าซึ่งเป็นจริงในทุกกรณีอย่างไรก็ตามเรื่องบารมีนี้ ผู้ไม่มีดวงตาเห็นธรรมจะไม่เห็นและไม่เชื่อ ทั้งนั้นทั้งนั้น คำอธิบายต่าง ๆ ก็มีอยู่ การจะเชื่อฝ่ายใดขึ้นกับ วิจารณ์ญาณของแต่ละบุคคล

ความตั้งใจจริงในการสอนของหลวงพ่อยังมีให้ประจักษ์แม้เมื่อท่านอาพาธหนักด้วยโรค มะเร็งที่กระเพาะปัสสาวะจนต้องเข้ารับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เวลานั้นเป็นช่วงก่อน ที่ผู้วิจัยจะรู้จักท่านประมาณ 2 เดือน เรื่องราวต่าง ๆ ผู้วิจัยรับฟังมาจากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ตอน นั้น พวกเขาเล่าว่า ก่อนการผ่าตัดหลวงพ่อกันเข้าไปพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ระหว่างนั้นบรรดา สาธุศิษย์หลายสิบคนกันไปเยี่ยมท่านกันเต็มห้องถึงกับต้องเข้าไปมุดและอยู่ใต้เตียงของท่านเพื่อฟัง ธรรม หลวงพ่อกันยังคงแสดงธรรมอย่างเป็นปกติ ไม่มีอาการเจ็บป่วยปรากฏ นี่น่าเสียดายท่านก่อน อาพาธตั้งและหนักแน่นอย่างไรก็ยังคงดั่งและหนักแน่นเช่นเดิม เพียงแต่ท่านต้องลุกเข้าห้องน้ำบ่อย

เพราะโรคที่ท่านเป็นอยู่ต้องเข้าห้องน้ำดื่มมาก มีผู้สนใจฟังธรรมท่านถึงกับมินต์ให้ท่านแสดงธรรมในห้องประชุม ท่านก็รับมินต์และแสดงธรรมอย่างอาจหาญ ทั้งแพทย์และพยาบาลต่างก็ประหลาดใจที่ท่านสามารถมีแรงแสดงธรรมได้โดยไม่ปรากฏอาการอิดโรยหรืออ่อนเพลีย มีเพียงลูกศิษย์ที่ปรณินิตท่านเท่านั้นที่ทราบว่า หลังจากแสดงธรรมเสร็จแม้ท่านยังคงเดินอย่างผ่าเผยออกจากห้องประชุม แต่เมื่ออยู่ที่ ๆ ท่านจะพักได้เช่นในลิฟท์ ท่านถึงกับนับเลข ท่านเหนื่อยมาก แต่ก็ต้องการให้ผู้ฟังที่สนใจได้มีโอกาสฟังสิ่งที่ประ โยชน์

เขายังเล่าต่อไปอีกว่า แม้ขณะที่เซ็นเตียงท่านเพื่อไปเข้าห้องผ่าตัด ท่านยังกรุณาเทศน์โปรดผู้ที่เดินตามท่านไป พวกเขาเล่าทั้งน้ำตาว่า หลวงพ่อท่านไม่เคยละทิ้งโอกาสที่ท่านพอจะทำประโยชน์ได้เลย ตามปกติเวลาที่เปิดการอบรม ท่านแสดงธรรมวันละ 3 เวลา คือ เข้าประมาณ 04.00 น. กลางวันประมาณ 13.00 น. และตอนค่ำประมาณ 19.00 น. นอกจากนั้นเป็นเวลาส่วนตัวของท่าน คือ เวลาค่ำและเวลาพัก ซึ่งท่านก็มักสอนผู้ที่ปรณินิตท่าน เวลาค่ำและผู้ที่เฝ้าท่าน เวลาค่ำ มีอยู่ครั้งหนึ่งผู้เฝ้าท่านซึ่งเป็นเด็กหนุ่ม 2 คน เล่าว่า หลังจากท่านเทศน์และพวกเขาเริ่มเฝ้าท่าน ท่านก็ปรารภขึ้นว่า กิเลสทั้งหมดมันร้ายนัก ทำอ่อน ๆ กับมันไม่ได้เลย นุดจบท่านก็ชวนพวกเขาพิจารณารธรรมโดยไม่สนใจที่จะได้รับการเวดต่อไปและท่านเองก็ยืนด้วยทั้งที่ยังเหนื่อยจากการแสดงธรรม

การพิจารณารธรรมในอริยานตนั้นเป็นอย่างไรมีความเป็นมาอย่างไร ทำไม่จึงต้องยืน เพราะโดยทั่วไปมักปฏิบัติธรรมทำสมาธิกัน ในอริยานตนั่งหรือเดิน อริยานตต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมอย่างไร หลวงพ่อบุญธรรมมีคำอธิบายเกี่ยวกับอริยานตทั้ง 4 คือ นั่ง นอน ยืน เดิน อริยานตที่ต่ำที่สุดคือ อริยานตยืน รองลงมาคือ เดิน แล้วจึงนั่ง สูงที่สุดคือนอน ทั้งนี้เอาความสบายเป็นเกณฑ์วัดคนเราจะยืนนิ่งๆ ได้ลำบากกว่า เดิน นั่ง และนอน การปฏิบัติต่อผู้ที่ฐานะสูงกว่า เช่น นักเรียนปฏิบัติต่อครูผู้ต่ำกว่าจึงควรอยู่ในอริยานตที่ต่ำกว่าหรือเท่ากัน ดังนั้นหากครูยืนสอน นักเรียนก็ควรจะยืนเรียน หากครูนั่งสอนนักเรียนจะยืนหรือนั่งก็ได้เพื่อความเคารพท่าน ไม่สบายกว่าท่าน

ในการพิจารณารธรรมจะต้องมีสมาธิแน่นมากจึงได้ผลดี การยืนพิจารณารธรรมเป็นอริยานตที่ลำบากที่สุด ผู้ปฏิบัติบางคนถึงกับนิกรทลวงพ่อในตอนแรก (ที่ยังปฏิบัติไม่ถึงที่จะได้เห็นผลดีของการยืนสมาธิ) ว่าช่างสรรหาวิธีที่ทุกข์ทรมานมาให้ปฏิบัติซึ่ง ในตอนหลัง เขากล่าวว่า "หลวงพ่อก่อนช่างมีความกรุณา เห็นว่าสอนมาหลายวิธีแล้ว พวกเราก็ปฏิบัติไม่เห็นผลดีอะไรมาสักที

อุตสาหกรรมยานยนต์ที่เรา ซึ่งกว่าจะค้นพบและนำมาสอน ท่านก็คงต้องลำบากมาก พวกเราเพียงทำตามที่ท่านบอกก็โวยวายโอดครวญกันมากทั้งที่เราอายุน้อยกว่าท่านตั้งมาก สุขภาพเราก็ดีกว่า นึกถึงว่าคนแก่อายุ 80 ไม่น่าตายด้วย ต้องมายืนกลางค่างกลางคืนถึง 2 ชั่วโมง แทนที่จะพักผ่อน เพื่อเป็นการลองทำด้วยตัวเองก่อนนำวิธีนี้มาสอนลูกศิษย์ก็รู้สึกที่เราน่าจะตั้งใจปฏิบัติให้สมกับความตั้งใจของท่าน"

หลวงพ่อก็มักชวนผู้ปฏิบัติธรรมยืนสมาธิเสมอ และทุกครั้งท่านจะยืนสมาธิอยู่ด้วยแม้ว่าลูกศิษย์หลายคนจะพยายามนิมนต์ให้ท่านพัก เนื่องจากเห็นว่าอาจจะเหนื่อยจากการแสดงธรรมแล้วก็ตาม ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า "หลวงพ่อยืนอยู่ด้วย พวกเด็ก ๆ ที่คิดจะเลิกสู้จะได้ไม่กล้าเลิกเพราะขนาดหลวงพ่อก่อนขนาดนี้ยังยืนอยู่ได้ทำไมพวกเราเด็ก ๆ จะสู้ไม่ได้ ส่วนพวกที่อายุมากก็จะได้อึดสู้ จะอ้างว่าแก่แล้วสู้ไม่ไหวไม่ได้ เพราะพวกเราอายุน้อยกว่าหลวงพ่อก่อนนั้น"

การยืนสมาธิผู้ปฏิบัติจะต้องประคับประคองใจให้อยู่กับสติอย่างแน่วแน่ไม่เช่นนั้น จะทนยืนอยู่ไม่ได้ บางคนไม่เคยเป็นลมก็มาเป็นลมได้ง่าย ๆ บางคนถึงกับมีอาการคลื่นไส้ อากาศอึดใจ และท้องเสียเกิดขึ้นกระทันหันพร้อม ๆ กัน จนทนยืนอยู่ไม่ได้ ต้องออกจากกรณียืน อาการต่าง ๆ จึงหายไป บางคนมีอาการชาลิ้นมาก อย่างไรก็ตามหากทุกคนอดทนสู้ด้วยการพยายามฝึกสติกำกับใจก็จะสามารถผ่านพ้นอาการเหล่านั้นไปได้ และจะสามารถยืนนิ่ง ๆ โดยไม่ขยับเขยื้อนเลย ได้นานถึง 14 ชั่วโมง ก็มีทั้งนั้นทั้งนั้น ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติทุกคนจะต้องพบกับอาการต่าง ๆ ดังกล่าว เพียงแต่มีจำนวนหลายคน มีอาการเช่นเดียวกันทุกอย่าง แต่ก็สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

เกี่ยวกับความยากลำบาก ในการยืนสมาธินี้ ผู้ปฏิบัติทั้งหลายกล่าวไว้ต่าง ๆ นานา ดังต่อไปนี้คือ

"เหมือนยืนอยู่บนตะปูเลย มันเจ็บมากทากไม่ยอentuใจ"

"เหมือนยืนอยู่บนถ่านไฟแดง ๆ ปวดแสบปวดร้อน ไม่เคยทราบอย่างนี้มาก่อนเลย"

"ทหารผ่านศึกหรือใครที่ว่ามีอาการช้ำหนึ่งแล้ว ถ้าไม่มาลองยืนด้วยกัน ไม่เชื่อเด็ดขาดว่ามีความอดทนจริง ๆ"

"คุณก็รู้นะ ในชีวิตของลูกผู้หญิง สิ่งทีเจ็บปวดทีสุดก็คือการคลอดลูก แต่มันยิ่งกว่าคลอดลูกเสียอีกหากเทียบกันแล้ว เจ็บตอนนั้นมันเทียบไม่ได้เลย เพราะมันมันแค่กับบีบเดียว นี่มันเจ็บแบบไม่รู้จบทุกข์จริง ๆ "

"เจ็บจนรู้สึกเหมือนกับว่ากระดูกมันทะลุฝ่าเท้าออกมา แล้วก็หงทงทะลุพื้นลงไปอีกด้วย"

"มันทั้งร้อน ทั้งเมื่อย ปวดตั้งแต่ฝ่าเท้า ขึ้นมาที่ข้อเท้า น่อง หัวเข่า สะโพก เอว ขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงไหล่ กว่าจะหันมาได้ ทรมานจริง ๆ " ฯลฯ

หลายคนที่นึกแง่โทษหลวงพ่อกว่า สรรหาวิธีที่ลำบาก ๆ มาให้ปฏิบัติ แต่เมื่อทุกคนผ่านพ้นช่วงที่ลำบากมาได้ ก็ยอมรับว่ามีเมื่ค่ามากทีเดียว พวกเขาได้รู้จักกิเลสจริง ๆ รู้ความอดทน รู้จักสมาธิ และความเพียรจริง ๆ รู้จักความอดทน รู้จักสมาธิ และความเพียรจริง ๆ ที่เกิดขึ้นในใจเขา ทั้งนี้ก่อนหน้านั้นปฏิบัติมาเป็นปีก็ไม่รู้จักตัวจริงของชื่อดังกล่าวที่มีในใจของเขาแต่ละคนเลย การยืนสมาธิได้ผลดีจริง ๆ หลังจากได้ปฏิบัติจนเห็นผลดีมาแล้ว คือ ยืนได้สงบนิ่ง สบาย หายปวดเมื่อย และยังไม่รู้สึกทิว หรือแม้กระทั่งต้องการชัษถ่าย แม้จะยืนนานนับ 10 ชั่วโมง พวกเขาจึงมาสารภาพกับหลวงพ่อกว่าเคยแง่โทษที่ท่านให้ปฏิบัติด้วยวิธีที่ลำบากและทุกข์มากเช่นนี้ หลวงพ่อท่านจึงบอกว่า ท่านเองก็รู้ว่าเป็นวิธีที่ทุกข์มาก แต่ท่านก็ยังรู้ดีกว่ามันไม่ได้ทุกข์จนเกินไปถึงกับจะปฏิบัติไม่ได้ และมันก็ยังให้ผลดีกว่าวิธีการอื่น ๆ เนื่องจากท่านได้ลองปฏิบัติด้วยตนเองมาก่อนแล้ว จึงนำมาบอก ท่านยังบอกอีกว่า "หากพวก เราสามารถอดทนต่อความทุกข์ยากในการยืนสมาธินี้ได้แล้ว ต่อไปก็ไม่มียอะไรจะทนไม่ได้อีกแล้ว"

ก่อนที่หลวงพ่อกจะเผยวิธีการยืนสมาธิ ท่านแนะนำให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายเดินจงกรม ตัวท่านเองจะเดินจงกรมเพื่อพิจารณาหาคำพูดแล้ววิธีการที่จะนำมาสอนให้ผู้ปฏิบัติให้สามารถเข้าใจธรรม ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ท่านเคยเดินจงกรมจนถึงรุ่งเช้า อุตหาลับตนเองเนื่องจากต้องการหาคำพูดใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ มาปรับปรุง กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติให้ได้ผลดีปรากฏเร็วที่สุด ก่อนที่จะมีใครรู้จักวิธีการยืนหลวงพ่อยืนหาคำพูดถึง 4 ชั่วโมง ซึ่งในขณะนั้นทุกคนพากันประหลาดใจว่าหลวงพ่อมืออะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ อีกแล้ว เนื่องจากท่านมักมีคำพูดและวิธีแปลกใหม่เสมอ ๆ และทุกคนก็ยังตั้งที่ ท่านยืนได้ถึง 4 ชั่วโมง หลังจากที่พวกเขาได้ลองฝึกยืนเพียงชั่วโมงเดียวและพบกับความทุกข์ ความเจ็บปวดอย่างมาก

ในระหว่างการแสดงธรรมแต่ละครั้งหากท่านแข็งแรงดี ท่านก็จะลงจากที่นั่งมาพูดคุยกับผู้ปฏิบัติทั้งหลายแยกย้ายกันเข้าห้องเตรียมตัวนอนแล้ว หลวงพ่อเรียกให้มาฟังธรรมเพราะท่านพบวิธีใหม่ ที่จะสามารถปฏิบัติให้ได้ผลเร็วและเป็นวิธีที่ง่ายสำหรับการปฏิบัติ คือ ผู้ปฏิบัติฟังแล้วนำไปปฏิบัติคลาดเคลื่อนได้ยาก พอท่านพูดจบผู้ปฏิบัติทั้งหลายก็แยกย้ายกันเข้านอน ลึกประเดี๋ยวท่านก็เรียกมาฟังท่านอีกเพราะท่านกลับไปคิดถึงว่า ผู้ฟังอาจจะฟังบางจุดคลาดเคลื่อนไปได้ ท่านจึงต้อง

การให้ฟังใหม่อีกเพื่อเน้นให้เข้าใจชัดเจนถึงจุดที่สำคัญและอาจคลาดเคลื่อนได้ง่าย โดยไม่ปล่อยให้เวลาว่างเลยไปจนถึงวันรุ่งขึ้นท่านมักคิดและทำทันทีหากมีโอกาสที่จะทำได้

หลวงพ่อบุญธรรมจะแสดงธรรมที่กรุงเทพฯ บ้าง ที่เชียงใหม่บ้าง และมักเดินทางโดยเครื่องบิน ก่อนออกเดินทางขณะที่รอเครื่องออกท่านก็จะแสดงธรรมรวมไปด้วย มีบ่อยครั้งที่คนเดินทางแวะเวียนเข้ามาร่วมวงฟังธรรมด้วยและตั้งใจท่านก็จะถือโอกาสชักชวนให้เขาเหล่านั้นไปฟังธรรมที่สำนัก เห็นได้ว่าท่านไม่ละทิ้งโอกาสที่เราทั่วไปมักคิดว่าเล็กน้อย ท่านเห็นว่าพระธรรมมีคุณประโยชน์ต่อผู้ฟังตั้งนั้นเมื่อใดก็ตามที่มีผู้สนใจฟังและสถานที่พอจะแสดงธรรมได้ท่านจะไม่ละโอกาสนั้น ๆ เลยแม้แต่ในเครื่องบิน

ความตั้งใจของหลวงพ่อบุญธรรมในการที่จะให้ผู้ปฏิบัติ ได้ปฏิบัติจนรู้แจ้ง เห็นจริง ในสังขารธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ เพื่อให้ทุกคนสามารถมีตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้จริง ๆ ซึ่งสามารถจะเห็นได้จากเหตุการณ์ต่อไปนี้คือมีอยู่วันหนึ่ง ขณะหลวงพ่อบุญธรรมและผู้ปฏิบัติกำลังยืนจงกรม ขณะนั้นเป็นช่วงกลางวันของฤดูฝน โดยปกติตอนกลางวันผู้ปฏิบัติจะยืนสมาธินานถึง 4 ชั่วโมง โดยไม่ยกเท้าขึ้นจากพื้น หากยกแล้วจะต้องเริ่มต้นนับใหม่ ขณะนั้นฝนตกชุก โดยทั่วไปแล้ว ผู้ปฏิบัติจะต้องออกไปเก็บผ้าที่ตากไว้กลางแจ้ง แต่ในตอนนั้นไม่มีใครยอมยกเท้าขึ้นเลย ทุกคนตั้งใจยืนให้ได้ประโยชน์เต็มที่ ไม่กลัวโอกาสชักเท้ากันเลยทีเดียวทั้งที่หลวงพ่อก็กออกปากแล้ว ทุกคนตัดสินใจยอมปล่อยให้ผ้าเปียกฝน แต่ฝนก็ตกลงมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้นก็หยุดตก หลังจากนั้นหลวงพ่อบุญธรรมท่านออกไปเดินจงกรมที่ศาลาเดินจงกรมฝนก็ตกลงมาอีก ท่านต้องการให้ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติกันเต็มที่ ท่านอุทิศผ้าที่ตากฝนเก็บผ้าที่คาดไว้แล้วนำมาตากใหม่อย่างดีในที่ร่มให้อีกพอมีผู้ปฏิบัติ 2 คน ยืนครบ 4 ชั่วโมงก่อนใครออกไปพบเข้าจึงเข้าช่วย เสร็จแล้วจึงรีบปิดหน้าต่างเพราะไม่เช่นนั้นหลวงพ่อบุญธรรมท่านอาจจะปิดหน้าต่างเองด้วย

อีกครั้งหนึ่งเหตุการณ์เกิดขึ้นขณะยืนสมาธิกันช่วงกลางวันเช่นกัน มีโทรศัพท์มา แต่ไม่มีผู้ใดต้องการยกเท้า หลวงพ่อบุญธรรมท่านจึงเป็นผู้ไปรับโทรศัพท์ และเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ที่โทรมา กับผู้รับซึ่งไม่ยอมยกเท้า เพราะอธิษฐานไว้ว่าจะไม่ยอมยกเท้าก่อน 4 ชั่วโมง และตั้งใจจะทำให้ได้จริง ๆ หลังจากนั้นลูกศิษย์ท่านรู้สึกผิดที่ทราวดูกับให้ท่านรับใช้เขา หลวงพ่อบุญธรรมจึงบอกว่า "ไม่เป็นไรหรอก ไม่ผิดอะไร อย่ากังวลไปเลย" ท่านยอมทำอะไรก็ตามที่จะเอื้อประโยชน์ให้บรรดาศาสนิกษย์เจริญในการปฏิบัติได้ดี เพราะท่านมีความตั้งใจในการทำงานตามอุดมการณ์ของท่านโดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย และไม่ถือตัวว่าท่านเป็นผู้สอนต้องอยู่เหนือใคร

5. คุณลักษณะ

คุณลักษณะส่วนตัวที่ผู้ส่งสารควรมีเพื่อเลือกอำนวยความสะดวกการยอมรับสารของผู้รับมีดังนี้คือ ความซื่อสัตย์ กิริยามารยาทดี ความยุติธรรม และความมีอำนาจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตจากหลวงพ่อบุญธรรมตลอดเวลาร่วมปีอย่างใกล้ชิดเนื่องจากคุณลักษณะดังกล่าวไม่อาจเห็นได้จากการพบปะกันเพียงผิวเผิน แต่ต้องใช้เวลาคลุกคลีสนิทสนมกันพอสมควรจึงจะสามารถรู้ได้บ้าง

5.1 ความซื่อสัตย์ ผู้วิจัยสังเกตจากวิธีการสอนของท่านซึ่งเป็นแบบจับผิด บอกลูก ซึ่งผู้อบรมหรือผู้ที่ไปจับผิดคนอื่นนั้นต้องเสียมาก ประการแรกคือ ต้องเสียต่อการสร้างศรัทธา เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วไม่มีใครต้องการที่จะผิด หรือยอมรับว่าตนผิดง่าย ๆ ใครมาว่าตนผิด หมายถึงเป็นคนละฝ่ายกัน ย่อมผิดใจกันได้โดยง่าย ประการที่สองคือ วิธีการนี้เมื่อจับผิดเขาแล้ว จะต้องบอกลูกด้วย การจับผิดจนเขาค้นไม่หลุด เกียงไม่ขึ้นว่าตนไม่ผิดก็ทำได้ยากมาก จะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ปัญญา ไหวพริบเต็มที่เพราะเป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าซึ่งไม่สามารถเตรียมตัวล่วงหน้าได้เลยว่าการสนทนาจะดำเนินไปในรูปแบบใด และจะต้องใช้คำพูดเช่นไร ผู้ฟังจึงจะฟังเข้าใจได้ง่าย

อย่างไรก็ตามว่าหลวงพ่อก็พยายามใช้ความรู้ ความสามารถของท่านในการจับผิด บอกลูกอย่างเต็มที่แล้วก็ตามยังมีบ่อยครั้งที่ผู้ฟัง โกรธท่าน เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยได้สอบถามความเห็นของหลวงพ่อ ท่านกล่าวว่า ท่านเป็นผู้แสดงธรรมตามคำบอกของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์บอกมา เช่นไรท่านก็แสดงตามนั้น พระพุทธองค์ตรัสว่า อวิชชา นิวตนาโปสา หมายความว่า สัตว์โลกอยู่ภายใต้อวิชชาครอบงำจิตใจไม่ให้ความรู้ความจริงว่าสิ่งใด เป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ สิ่งใดเป็นเหตุให้พ้นจากทุกข์ ความพ้นจากทุกข์เป็นเช่นไรก็ไม่สามารถจะรู้ได้ความจริงตามความเป็นจริงนี้เองที่ทำให้สัตว์โลกทำสิ่งที่ถูก (ซึ่งเป็นเหตุให้พ้นไปจากทุกข์) ได้ยากเหมือนคนตาบอดเดินทาง ผิดบ้างถูกบ้างก็ไม่รู้ว่าผิดอย่างไรถูกอย่างไร ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าตนเองบอด เนื่องจากไม่มีการมองเห็น ให้เปรียบเทียบได้ คนเราก็ก็นั่นแหละ ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยหลุดออกจากอวิชชา ก็ไม่รู้และมักไม่ยอมรับว่าตนเอง ไม่รู้ความจริงตามความเป็นจริงว่าสิ่งใดผิด (เหตุให้เกิดทุกข์) สิ่งใดถูก (เหตุให้ดับทุกข์) จึงต้องอาศัยผู้รู้ซึ่งเคยอยู่ในอวิชชาที่เคยแล้ว หลุดพ้นจากอวิชชาก็เคยมาก่อนและช่วยชี้แนะ ตัวท่านเองเคยผิดมาก่อน จึงสามารถรู้ได้เมื่อเห็นสิ่งที่ผิดแสดงออกมา และหากเป็นเราผิด แล้วท่านไม่บอก ไม่ชี้ให้เห็น หลวงพ่อต่อลูกศิษย์ ถ้าเช่นนั้นก็ไม่สมควรที่จะอยู่ใน

ฐานะผู้แสดงธรรม แล้วท่านไม่บอก ไม่ชี้เห็น ทลวงน้อมเป็นกมฺพต่อลูกศิษย์ ถ้าเช่นนั้นก็ไม่สมควรที่จะอยู่ในฐานะผู้แสดงธรรม เพราะไม่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้ฟังเสียแล้ว

ทลวงน้อมยังได้แสดงความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และหวังดีต่อบรรดาสาธุศิษย์ ตรงที่ว่าเมื่อมีผู้ถวายปัจจัยท่าน ท่านไม่ได้รับด้วยความดีใจหรือกล่าวชมให้ศิลาให้พรแก่ผู้ให้ แต่ท่านกลับสอนว่า หากพวกเราถวายปัจจัยแก่ท่าน เพราะคิดว่าท่านอุทิศทรัพย์เพื่อยุทธมาสอนเรา หรือเพราะว่าท่านมีพระคุณต่อเรา อย่าทำดีกว่า เพราะการวางใจคิดเช่นนั้นเป็นการวางใจผิด หลายน ๆ คนหรือเรียกได้ว่าทุกคนต่างพากันสงสัยว่า ผิดอย่างไร ผิดตรงที่ว่าเราให้เพราะผู้อื่นให้หรือทำอะไรให้เราพอใจ มันเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยน เมื่อเป็นเช่นนั้น หากผู้อื่นเปลี่ยนไปไม่ทำในสิ่งที่เราพอใจ เราก็คงจะไม่ให้ไม่รักษาความดีของตนเอง ซึ่งต่างจากการวางใจที่ถูกต้อง คือวางใจคิดว่าเราให้เพื่อต้องการละความชั่ว คือ ความตระหนี่ ชี้อันอยู่ในตัวของตัวเอง การวางใจเช่นนี้จะทำให้เราสามารถรักษาความดีของตนคือสามารถจะให้ (เพื่อลดตระหนี่ ชี้อันอยู่ในตัว) ได้ตลอดเวลา ไม่ว่าผู้รับจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จะดีหรือไม่ดีต่อเราอย่างไร ทลวงน้อมท่านต้องการให้ผู้ปฏิบัติเรียนรู้จักรักษาความดีของตนให้สม่ำเสมอ ไม่ให้ช้ำกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ท่านกล่าวว่า หากผู้ปฏิบัติวางใจผิด ก็อย่ามาถวายปัจจัยแก่ท่านเลย ท่านไม่ต้องการ ท่านสอนทุกวันนั้นก็เพื่อที่จะให้ทุกคนรู้จักวางใจ รู้จัก จลลิตในการคิด หากลูกศิษย์ทำไม่ถูก จะมีประโยชน์อะไร ต่อให้หน้าเงินเป็นร้อยเป็นพันล้านมาถวายท่านก็ไม่มีความประโยชน์อะไรต่อทั้ง 2 ฝ่าย ลูกศิษย์ก็ไม่ฉลาดในการคิด จลลิตวางใจ ตัวท่านเองก็ไม่สามารถสอนให้บรรลู่วัตถุประสงค์ได้

การวางใจไม่สามารถวัดจากการแสดงออกได้ การแสดงภายนอก เช่น การถวายปัจจัยแก่ทลวงน้อมก็ดี การได้รับประทานอาหารแพง ๆ ก็ดี หรือการที่ได้รับประทานเพียงข้าวราดแกงข้างถนนก็ดีไม่สามารถจะบอกได้ว่าใจของคน ๆ นั้นมีความสุขหรือทุกข์คนที่ได้รับประทานอาหารแพง ๆ ในใจเขาอาจจะทุกข์ก็ได้ ในขณะที่เดียวกัน คนที่ได้รับประทานเพียงข้าวราดแกงข้างถนนอาจจะมีความสุขก็ได้ คน 2 คน ที่ถวายปัจจัยแก่ทลวงน้อมเหมือนกันแต่วางใจต่างกัน ผลที่ได้รับทางใจย่อมต้องต่างกัน เรื่องวัตถุภายนอกกับเรื่องของจิตใจเป็นคนละเรื่องกัน เช่น คน 2 คน ต่างก็ได้รับแจกเสื้อแบบเดียวกัน คนหนึ่งอาจพอใจ อีกคนหนึ่งอาจไม่พอใจก็ได้ เช่นเดียวกัน การกระทำใด ๆ ก็ตามย่อมจะได้ผลดี แต่หากผู้กระทำรู้จักวางใจให้ถูกต้องคือวางใจไปในทางที่พ้นจากความทุกข์ และนี่คือสิ่งที่ทลวงน้อมอุบายธรรมต้องการจะปลูกฝังแก่ผู้เข้ารับการอบรมทุกคน แม้จะต้องเสี่ยงต่อการสร้างศัตรู และความยากลำบาก ดังกล่าวมาแล้ว

ตลอดเวลาที่ผู้วิจัยทำการสังเกตการณ์ ไม่เคยพบว่าหลวงพ่อบุญธรรมจะชวนผู้เข้ารับการอบรมให้ช่วยกันเรียไรสร้าง โบสถ์ สร้างศาลา สร้างที่พัก ฯลฯ ท่านเพียงแต่สอนให้รู้ว่าอะไรคือบาปที่ควรละเว้นอะไรคือบุญที่ควรทำให้มาก และให้ผู้ปฏิบัติเลือกกระทำกันเอาเอง ในจุดนี้เองที่ผู้ปฏิบัติหลาย ๆ คน ให้ความเห็นว่า ท่านมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่เงินทองวัตถุ ท่านทำทุกอย่างล้วนเป็นไปเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถกิเลส หรือความซึ่งความผิดที่มิในใจของตนทั้งสิ้น แม้แต่การถวายปัจจัยแก่ท่าน หากไม่ได้ละกิเลสคือความตระหนี่ ซ้ำเหนียวแล้ว ท่านก็ไม่ต้องการจะรับปัจจัยนั้น ๆ เพราะตามปกติแล้วหลวงพ่อบุญธรรมเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ ท่านไม่นอกพัก สมัยแรก ๆ นอนในเส้าหมูท่านก็นอน อาหารการกินของท่านก็ไม่ยุ่งยาก ใน 1 มื้อ หากท่านดักอาหารไหนเข้าปากแล้วมันได้ ท่านก็จะฉันทอาหารชนิดนั้นจนหมด หากยังไม่อิ่มจึงฉันทชนิดอื่นต่อไป และมักฉันทอาหารชนิดนั้นติดต่อกันนานนับเดือน จนกว่าจะฉันทไม่ลงจึงเปลี่ยนชนิดใหม่ เครื่องใช้ส่วนตัวของท่านก็มีไม่มาก ท่านไม่จำเป็นต้องใช้เงินเลยด้วยซ้ำไปหากท่านไม่มาอยู่ในเมืองและเทศนาสอนผู้คน

หลวงพ่อบุญธรรมท่านมักยืนยันอย่างหนักแน่นเสมอว่าศาสนาพุทธไม่มีการหลอกลวงใคร มีแต่ความซื่อสัตย์ บริสุทธิ์ ท่านถามบรรดาผู้ฟังว่าเพราะอะไรท่านจึงกล้ายืนยันเช่นนั้นใครรู้บ้าง แล้วท่านก็กล้ายืนยันเช่นนั้นเพราะศาสนาพุทธสอนให้ผู้ปฏิบัติมีตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ถ้าหากจะหลอกกันจะต้องบอกว่า "มา มา พระพุทธเจ้าช่วย" นี่ท่านไม่มีการบังคับหรืออ้อนวอนให้เรามาเป็นลูกศิษย์ ท่านออกคำว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" ให้เราหาปัญญาเป็นที่พึ่งของใจให้ได้ ท่านเพียงแต่ให้คำแนะนำ ส่วนเราจะปฏิบัติตามหรือไม่เป็นเรื่องของเราเอง ถ้าพระพุทธเจ้าช่วยได้ เทวทัตก็ไม่ต้องตกอเวจีหรอก" หลวงพ่อเองก็เช่นกัน ท่านบอกว่าท่านให้แต่เพียงคำแนะนำว่าสิ่งใดผิด เป็นทางให้เกิดทุกข์ สิ่งใดถูกเป็นทางให้พ้นจากทุกข์ตามความเป็นจริง ไม่เคยเอ่ยว่า "มาหลวงพ่อบุญธรรมช่วยได้"

ครั้งหนึ่งท่านได้รับนิมนต์ไปแสดงธรรมที่บ้านพักตากอากาศที่หัวหิน 10 วัน เป็นบ้านของคุณยายคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวยมาก มั่งคั่งด้วยเกียรติยศและทรัพย์สิน ในวันต้น ๆ หลวงพ่อบุญธรรมท่านถามหลานสาวของคุณยายผู้หนึ่งเรื่องเกี่ยวกับ เหตุผล อารมณ์ กรรมและปัจจัย (หรือศัพท์บาลีเรียกว่า อิทธิปัจจัยตา หมายถึง การอาศัยที่เกิดขึ้น) โดยให้เด็กหญิงผู้นั้นอธิบายตามความเข้าใจของเธอ ยังไม่ทันที่เธอจะพูดอะไร คุณยายก็ออกคำสั่งกับหลานสาวว่าให้พูดไปอย่างนั้นอย่างนี้ หลังจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้หลาย ๆ คนในที่นั้นต้องทวาดผวา ก็คือ หลวงพ่อบุญธรรมท่านขนานนามเป็นการจับผิดกัน ท่านจะพูดถึงโทษของความผิดนั้น ซึ่งฟังดูแล้วเหมือนกับว่าท่านดูด้วยความโกรธ แต่

ความจริงเป็นวิธีการจับผิดบอกถูก แบบไม่อ้อมค้อม และไม่เลือกหน้าใคร) คุณยายที่ไปคูหมื่นหลานสาว ถือว่าเธอเป็นเด็กกว่า ซึ่งความจริงแล้วอายุไม่สามารถจะบอกระดับปัญญาของคนได้ เด็กสาวคนนั้นรู้ธรรมะดีกว่าคุณยายด้วยซ้ำ ที่หลาย ๆ คนหวาดผวาก็เกี่ยวกับที่หลวงพ่อกับการที่หลวงพ่อบอกคุณยายคนนั้นก็เพราะว่า คุณยายเหล่านี้เพิ่งมาฟังท่านไม่นานอาจจะยังไม่เข้าใจท่านดี และอาจจะโกรธจนถึงกับไม่ให้อยู่ไม่ให้พักที่บ้าน และถ้าเป็นเช่นนั้นจริง การจะกลับกรุงเทพฯ ก็คงลำบากด้วยเนื่องจากรถก็เป็นของคุณยาย อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ไม่ได้จบลงเลวร้ายอย่างที่หลายคนเกรง เป็นเพราะว่าหลวงพ่อบอกว่าคุณยายเป็นคนนิ่งเหตุผลพอสมควร และมีความเด็ดขาดเข้มแข็ง และหลวงพ่อก็มักใช้วิธีพิสูจน์ความอดทน ความเอาจริงเอาใจของลูกศิษย์เสมอ หากคนใดไม่ต้องการได้ปัญญาจริง ๆ ก็จะไม่ทนต่อวิธีการเช่นนั้นไม่ได้

ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงถึง ความซื่อสัตย์ บริสุทธิ์ใจ ที่หลวงพ่อมือศิษย์ คือหากท่านเห็นใครแสดงความผิดท่านจะจับทันที เพื่อให้เขาได้มีโอกาสรับปรุงตัว โดยที่ท่านเสี่ยงต่อการก่อศัตรูและต้องเหนื่อยยากในการหาคำพูดเพื่อชี้แจงให้ใจผู้ฟังยอมตกลงว่าตนผิดจริง

5.2 ความเป็นผู้มีกิริยามารยาท เท่าที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นเด่นชัดมากที่สุดคือ หลวงพ่อบอกท่านไม่เคยนิทานใคร มีผู้ฟังถามบ่อยครั้งเกี่ยวกับการปฏิบัติของสำนักต่าง ๆ ท่านไม่วิจารณ์เพราะเท่ากับไปนิทานว่าร้ายเขา สร้างศัตรูโดยเปล่าประโยชน์ ท่านว่าผู้มีศีลจะไม่ทำเช่นนั้นเด็ดขาด ท่านบอกให้ฟังว่าให้ผู้ลองปฏิบัติเสีย ๆ ไปดูก่อน แล้วเปรียบเทียบกันเอาเองว่าควรจะเลือกปฏิบัติแนวไหน เพราะถึงแม้ท่านตอบมาว่าแนวไหนสำนักนั้นดีจริง แนวไหนสำนักนั้นไม่ดีจริง ผู้ฟังก็ยังเชื่อไม่ได้อยู่ดี เนื่องจากใจตัวเองยังไม่ได้สัมผัสเอง

นอกจากนี้หลวงพ่อยังเป็นผู้ที่มีมารยาทในการใช้และรักษาของของผู้อื่นดูตั้งเช่นของ ๆ ตน ท่านไม่เคยมกง่ายในเรื่องใด ๆ เลยเท่าที่ผู้วิจัยได้พบเห็น ท่านมักจะเดินสำรวจทั่วบริเวณ เพื่อปิดน้ำปิดไฟ ที่ผู้อื่นลืมปิดและท่านมักสอนผู้ใกล้ชิดที่สนิทสนมพอที่จะให้ท่านจับความผิดได้ทุก ๆ เรื่อง (ถ้าเป็นคนใหม่ ๆ หากจับเขาในทุก ๆ เรื่องจะถูกกล่าวหาว่าจุกจิกและเขาอาจจะเคล็ดไปไม่กลับมาฟังอีก) ว่าคนเราต้องหัดสังเกต ละเอียดลออในทุก ๆ เรื่อง แม้กระทั่งการรินน้ำใส่อ่างล้างมือเพื่อประณินบิณฑิท่านในระหว่างฉัน บกตีพวกเขาจะเตรียมน้ำให้อุ่นพอดีเสมอ หากเย็นไปหน่อยพวกเขาจะเทน้ำทั้งออกบางส่วนและเติมน้ำร้อนใหม่ ท่านบอกว่าทำเช่นนั้นบ่อย ๆ มันเปลืองน้ำเขา น้ำอุ่นพอดีก็อยู่หรือ เราต้องหัดสังเกตว่าเราควรรินน้ำร้อนเวลาไหน มาก

เพียงใดจึงจะพอเหมาะพอดี ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยเสียเปล่า

เวลาที่ท่านพบว่าไม่มีใครลืมของทิ้งไว้ เช่น ลิมนาฬิกาไว้ในห้องน้ำ หรือลืมกระเป๋า สตางค์ไว้หลังจากนั่งสนทนากับท่าน ท่านจะเก็บไว้ให้เจ้าของเสมอ เมื่อมาจับของ ท่านจะบอกให้เขาตรวจดูสิ่งของในกระเป๋าให้ครบถ้วนเสียก่อน เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ ท่านสอนว่า หากเราไม่เก็บรักษาของ ๆ ผู้อื่น เพราะคิดว่าจะถูกกล่าวหาว่าเป็นช โมย เราก็ทำไม่ถูกต้องท่านให้ลองคิดดูว่า ลองเป็นตัวเรา ของ ๆ เราหายไป นอรั้วว่ามีคนเก็บไว้ให้เราก็ดีใจมากแล้ว มีแต่จะนิกรขอบคุณผู้ที่เก็บให้เราส่วนในกรณีที่จะถูกกล่าวหานั้นก็ต้องเป็นการวางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว ซึ่งเราจะรู้ได้ไม่ยากนักหากเราช่างสังเกตและรู้จักอ่านคนให้ออก

หลวงพ่อบุญธรรมมีใจกว้าง ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว แม้กระทั่งของใช้ของท่าน ท่านยังออกปากให้บรรดาสาธุศิษย์หยิบใช้ได้ ที่ท่านต้องออกปากเพราะว่า ท่านสอนว่าหากหยิบของที่มีเจ้าของหวง โดยไม่บอกกล่าวให้ เจ้าของรู้จะขาดศีลข้ออกันนาทานทันที ดังนั้นท่านจึงออกปากไว้เพื่อเวลาที่ลูกศิษย์จำเป็นต้องใช้จริง ๆ จะได้หยิบใช้ได้โดยทันที ไม่ต้องรอขออนุญาตท่านในแต่ละครั้ง

มารยาทในการรับแขกของท่าน เท่าที่ผู้วิจัยลองสังเกตดูพบว่า ท่านจะมีปฏิสันฐานกับทุกคนที่มาใหม่ (ไม่ได้อยู่ประจำช่วงอบรม) ให้ความเป็นกันเองอย่างยุติธรรมกับคนทุกคนไม่ว่าจะเป็นรุ่นเด็ก รุ่นผู้ใหญ่ และไม่ว่าจะมีฐานะร่ำรวยหรือไม่ก็ตาม ผู้ปฏิบัติทั้งหลายต่างนิยมชมชอบในความยุติธรรมของท่าน ในจุดนี้มาก พวกเขาแสดงความคิดเห็นว่าเท่าที่พวกเขา เคยสังเกตมา พระสงฆ์ส่วนมากโดยเฉพาะผู้ที่มั่งคั่งมาก (มีสาธุศิษย์สนใจมาก) จะให้ความสนใจ นุดคุดแต่เฉพาะกับผู้ที่มั่งคั่งมีบรรดาศักดิ์มีเงินทองมากพอที่จะอุปถัมภ์ค้ำชูตัวนั้น ๆ ได้ ผิดกันมากกับหลวงพ่อก่อนที่ให้ความสนใจแม้กระทั่งเด็กเล็กอายุไม่กี่ขวบ

5.3 ความยุติธรรม ของหลวงพ่อก่อนเห็น ได้ชัดจากการที่ท่านปฏิบัติกับ โยมอุปัฏฐากหรือศิษย์ที่ปรานีปฏิบัติ ไกลชิดท่าน ไม่แตกต่าง ไปจากการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการอบรมคนอื่น ๆ เลย คือท่านจะให้ความสนใจต่อผู้ที่มีความซนหมั่นเพียร ในการปฏิบัติ และลงโทษผู้ที่เกียจคร้าน โดยการไม่ให้ความสนใจที่นะนุดคุดด้วยนัยและไม่สนใจที่จะเปิดโอกาสให้เขาได้ปรานีปฏิบัติ ไกลชิดท่าน เพราะท่านเห็นว่าหากให้คน เกียจคร้านมาอยู่ใกล้ท่านจะได้ประโยชน์น้อยกว่า ให้คนซนหมั่นเพียรมาอยู่ใกล้ท่าน เพราะตามปกติคนซนหากได้ใกล้ชิดครูอาจารย์มักจะตักตวง เรียนรู้เอาอย่างเต็มที่ซึ่งท่านก็เต็มใจให้อย่างเต็มที่อยู่แล้วด้วย

หลวงพ่อกำลังสอนบรรดาสาธุศิษย์อยู่เสมอ ๆ ว่า "อายุคนกลัวคนเป็นบาป อายุบาปกลัวบาปจึงเป็นบุญ" และท่านก็ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ท่านเองอาจเสมอไม่ว่าจะอยู่ในที่ประชุมชน เช่นไร ไม่ว่าจะคุยกับผู้มีศรัทธาบรรดาศักดิ์สูงส่งถึงท่านชายหรือเจ้าคณะไหนท่านก็ไม่เคยประหมาหรือแม้กระทั่งอยู่ในสถานการณ์ที่ท่านถูกรุมถามอย่างมีการวางแผนกันไว้แล้วเพื่อต้อนท่านให้พลาด ท่านก็ไม่มีอาการประหวั่นพรั่นพรึงหรือลนลานเลยแม้แต่น้อย ในทางตรงกันข้ามท่านสามารถพูดแก่สถานการณ์จนคนกลุ่มนั้นต้องถอยกลับไป เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในราวเดือนตุลาคม พ.ศ. 2531 เป็นดังนี้คือ มีคนกลุ่มหนึ่งชวนกันมาฟังการแสดงธรรมของหลวงพ่อในค่ำวันหนึ่ง ส่วนมากเป็นนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ หลายแห่งมีทั้งหญิงและชาย มีอาจารย์ผู้หญิงนำมา 1 คน เริ่มแรกพวกวัยรุ่นก็หัวเราะดีใจและพูดว่า "ดีละ! ให้ถามได้ทุกเรื่องเลยใช้ไหม จะถามให้มันส์ไปเลย" เมื่อทราบว่าหลวงพ่อสอน โดยวิธีเปิดโอกาสให้ซักถามและโต้แย้งได้ทุกเรื่อง พวกเขাজดคำถามใส่กระดาษหลายแผ่นแจกจ่ายกันและกัน เมื่อหลวงพ่อนั่งในที่ของท่าน อาจารย์ผู้นั้นจึงเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัว และเริ่มต้นคำถามจากเด็กสาวผู้หนึ่ง เป็นคำถามที่เกี่ยวกับว่าคนเราตายแล้วสูญหรือไม่สูญ นรกสวรรค์มีจริงหรือไม่ หลวงพ่อแสดงเรื่องนี้ยังไม่ทันจะจบดี พวกเขาก็ก้มหน้าก้มตาอ่านข้อความในกระดาษและคำถามใหม่โดยอาจารย์สรุปขึ้นก่อนว่า เขาไม่ต้องการให้การสนทนามุ่งอยู่ที่เรื่องหลังการตาย หรือเรื่องนรกสวรรค์เพราะพิสูจน์ไม่ได้ เขาต้องการเพียงมีความสุขในปัจจุบันเท่านั้น หลวงพ่อจึงว่าดีแล้ว เพราะพระพุทธเจ้าท่านก็ทรงไม่ได้สอนไม่ให้คิดเรื่องอดีตหรืออนาคต ให้เราคิดที่จะทำใจเราให้พ้นจากทุกข์ในปัจจุบัน ให้รู้จักทำความดีในปัจจุบัน จากนั้นบทสนทาก็เบนเข้าสู่เรื่องความดี ความชั่ว ความถูก-ความผิด อาจารย์ท่านนั้นแสดงความเห็นอย่างหนักแน่นว่า ตามความเป็นจริงแล้ว ดี-ชั่ว- ถูก-ผิด ไม่มี เพราะมันอยู่กับสังขม และบุคคลว่าใครจะเห็นว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนชั่ว สิ่งไหนผิด ซึ่งขัดแย้งกับความเห็นของหลวงพ่อ ท่านเห็นว่าดี-ชั่ว ถูก-ผิด มีอยู่จริง ไม่ได้ขึ้นกับสังขมและบุคคล เพียงแต่หาผู้ที่รู้จักดี-ชั่ว ถูก-ผิด จริงนั้นยาก ในระหว่างที่มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้อยู่นั้น บรรดาเด็กหนุ่ม-สาว ที่มาฟังอาจารย์ผู้นี้ต่างแสดงอาการเบื่อหน่ายไม่สนใจที่จะฟังแล้วพากันลุกเดินออกจากห้องแสดงธรรมกันจำนวนหนึ่ง เหลือเพียงไม่กี่คนที่ยังคงแสดงความเห็นโต้แย้งกับหลวงพ่อ พวกเขาไม่ยอมรับว่าความถูก-ความผิด จริง ๆ มีอยู่ ในขณะที่หลวงพ่อก็พยายามบรรยายขยายความต่าง ๆ มากมาย เช่นว่า หากถูก-ผิดไม่มี อาจารย์จะตรวจสอบเด็กไปทำไม ทำไมบ้านเมืองต้องมีกฎหมาย มีศาล วิชาพิพากษาอะไรหากถูก-ผิด ไม่มี หลวงพ่อก็คงพยายามอย่างมากที่จะชวนให้เขาติดตาม แต่ดูเหมือนว่า

เขาไม่ยอมฟังความเห็นของท่าน เอาแต่ยึดเกรงความคิดเห็นของตนเอง จนในที่สุด ท่านจึงบอกเขาว่า "ถ้าหากโยมเห็นว่า ตี-ชัว-ถูก-ผิด ไม่มี หลวงพ่อก็ไม่ขออนุญาตด้วยแล้ว" ท่านพูดว่า "ถ้าหากว่าโยมเห็นว่า ตี-ชัว ถูก-ผิด ไม่มี หลวงพ่อก็ไม่ขออนุญาตด้วยละ เพราะหลวงพ่อดีแสดงธรรมทุกวันนั้นก็ต้องการแสดงให้ผู้ฟังรู้จักตี-ชัว ถูก-ผิด เมื่อโยมเห็นว่าไม่มี หลวงพ่อก็ไม่ทำอะไรจะพูดกับโยมแล้ว ไม่พูดด้วยแล้ว" ท่านพูดว่า "หากไม่มีความคิด-ความชั่ว ความถูก-ความผิด ก็ป่าเถื่อนกันแล้ว หลวงพ่อไม่เอาด้วย ป่าเถื่อนแบบที่หลวงพ่อกุศลด้วย"

เมื่อหลวงพ่อกุศลด้วย อาจารย์จึงไม่พอใจอยู่ก่อนแล้วในระหว่างการสนทนา ก็ยิ่งแสดงความไม่พอใจออกทางน้ำเสียงและวาจามากยิ่งขึ้น เรากล่าวว่า "พูดตามตรง ดิฉันรู้สึกว่าคุณไม่ประทับใจที่เฉลย รู้สึกไม่พอใจกับคำตอบของท่านด้วย" หลวงพ่อพูดว่า "ก็เป็นธรรมดา สัมมาปฏิบัติกับมิฉาปฏิบัติย่อมไม่ถูกกัน หากโยมว่าโยมถูก หลวงพ่อก็ต้องผิด ถ้าของโยมผิด หลวงพ่อก็ต้องถูก หลวงพ่อบุญตามทีหลวงพ่อบุญ โยมจะคิดยังไงนั้นเป็นเรื่องของโยม แต่คนที่ว่าถูก-ผิดไม่มี หลวงพ่อก็ไม่ขออนุญาตด้วย" ท่านยืนยันไม่ต้องการพูดกับเธอเพราะเห็นว่าพูดไปก็ไม่เกิดประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง

หลังจากนั้นลูกศิษย์ของเธอผู้หนึ่งก็ได้ขออนุญาตถามเกี่ยวกับสติ โดยถามว่า "สติคือการที่ทำอะไรก็รู้ว่าทำใช้หรือไม่ เช่น กำลังยิงปืน กำลังลั่นไก ก็รู้ว่ากำลังยิงปืน กำลังลั่นไกใช้หรือไม่" หลวงพ่อตอบเธอว่า "ไม่ใช่เช่นนั้น ถ้าเป็นเช่นนั้นสัตว์เดรัจฉาน เช่น พวกหมา มันก็รู้ว่ามันนั่ง นอนก็รู้ว่ามันนอน ถ้าไม่รู้เหมือนอย่างคน จะนอนได้อย่างไร อย่างนั้นหมามันก็มีสติตั้งหรือ ไม่ได้หรอก สติอะไรจะไม่เกิดในเดรัจฉานอย่างนั้น" จากนั้นเธอก็ถามคำถามที่ได้เตรียมมาแล้วโดยไม่ได้ตั้งใจฟังคำตอบของหลวงพ่อก่อน เธอถามว่า "ถ้าเช่นนั้น คนที่กำลังยิงปืนฆ่าคนตาย ก็มีสติตั้งหรือ" หลวงพ่อตอบว่า "ไม่ได้ สติไม่ใช่มีในบาปกรรมเช่นนั้น ฆ่าคนตายจะมีสติได้อย่างไร" และเมื่อเธอย้อนถามคำถามแรกและหลวงพ่อก็ตอบให้ฟัง เธอก็มีอาการอึดอัดขึ้นมาในทันที หลังจากนั้นพวกเธอก็กล่าวขอตัวลากลับก่อนที่การแสดงธรรมจะจบลงตามเวลาปกติ ก่อนพวกเขาจะกลับ หลวงพ่อก็ได้ออกปากเชื้อเชิญให้พวกเขามาสนทนาธรรมกันอีกถ้าหากมีโอกาส ซึ่งเป็นปกติของท่าน ท่านคิดถึงแต่ประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้ในการฟังธรรม ดังนั้นท่านจึงยุติธรรมในการเปิดโอกาส ต้อนรับเสมอไม่ว่าผู้ฟังจะมาในลักษณะเช่นไร และมีจุดมุ่งหมายเช่นไรในการมาพบท่าน ในกรณีนี้ท่านเอ่ยปากเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้พวกเขากลับมาแก้ตัวใหม่โอกาสหน้าเขาอาจจะรับฟังธรรมะเข้าใจได้ดีกว่าวันนั้นก็ได้อีก

5.4 ความมีอำนาจ ความมีอำนาจ ความเด็ดขาดของหลวงพ่อนั้นเนื่องมาจากความจริงที่ว่าท่านเป็นผู้ที่ซื่อตรง ถือเอาความถูกต้องเป็นความถูกต้อง ความผิดเป็นความผิดอย่างจริงจัง ท่านไม่เข้าใครออกใคร ไม่บังคับ ไม่อ้อนวอนใครให้เชื่อท่าน ท่านกล้าแสดงความจริงทุกเมื่อ หากจะเป็นประโยชน์ให้ผู้ฟังละกิเลส หรือความไม่ตีในใจของตนได้ เช่น ครั้งหนึ่งท่านแสดงเรื่องความจำกับปัญญา ต่อหน้าผู้ฟังทางโลกยกย่องว่าเป็นบัณฑิตชั้นสูงสุด (คุณภักดิ์) ท่านกล่าวว่า "ทางโลกเขานิยมเรื่องจำ เหมือนพวกที่ได้ด็อกเตอร์ นั้นเรื่องโลก เรื่องหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เรื่องธรรมะ เรื่องใจ ไม่ใช่เรื่องหากิน มันเรื่องปัญญาพ้นจากทุกข์ เรื่องจำช่วยให้พ้นทุกข์ไม่ได้ ธรรมะเรื่องใจล้วน ๆ ท่านไม่ได้สอนให้เราบำรุงบำเรอเรื่องรูปกายนี้เลย เพราะท่านเห็นอันนี้ของฉิบหาย ของตายทั้งหมด มีแต่ฉิบหายอย่างเดียว แก้อะไรไม่ได้แต่ใจ แก้ให้ไปนิพพานไปสวรรค์ได้"

เกี่ยวกับการมุ่งหวังในนิพพาน หรือสภาวะที่พ้นจากทุกข์ นั้นจากการเวียนว่ายตายเกิดซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของพระพุทธศาสนิกชน และเป็นจุดที่หลวงพ่อนุญชรรมเน้นว่าเป็นจุดที่ผู้ปฏิบัติทุกคนควรไปให้ถึง ในที่สุดเพราะที่นั่นมีแต่ความสุข สุขที่เที่ยง ไม่แปรเปลี่ยนเป็นอันดั่ง เช่นความสุขที่ปลุ่ชคนเราแสวงหากันทุกวันนี้ ก็มีผู้ฟังหลายท่านที่ฟังหลวงพ่อนี้แล้ว รู้สึกว่าท่านสอนสิ่งที่ยากเกินไป เขาออกกับท่านว่า "ผมไม่อยากได้นิพพานอะไรนั่นหรอก ผมขอเพียงให้มีชีวิตอยู่อย่างแบบสบาย ๆ มีครอบครัวที่อบอุ่น มีความสุขก็พอแล้ว" หลังจากเขาพูดจบ ผู้วิจัยคิดว่าเขาพูดเช่นนั้น หลวงพ่อกงจและไม่สามารถจะสอนเขาได้ต่อไปในเมื่อเจ้าตัวเขาไม่ต้องการเรียนในสิ่งที่ท่านสอน และคิดว่าท่านคงจะปล่อยเขาไปตามทางของเขา แต่จริง ๆ แล้วท่านมีวิธีการของท่านที่จะชักชวนให้เขาสนใจ โดยไม่ต้องบังคับหรืออ้อนวอน โดยการที่ท่านไม่ตัดสินว่าเขาถูกหรือผิด เพียงแต่บอกกับเขาว่า "เรายังไม่ได้นิพพานมาก่อนเลย เราจะบอกได้อย่างไรว่า เราอยากได้หรือไม่อยากได้"